

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

**Självständigt arbete, 15 hp, för
Specialpedagogexamen
VT 2021
Fakulteten för lärarutbildning**

Specialpedagogik i omvandling

En kvalitativ studie om tvåläraryrskap och
inkludering

Anna-Karin Davidsson och Mette Fischer

Författare

Anna-Karin Davidsson och Mette Fischer

Titel

Specialpedagogik i omvandling
En kvalitativ studie om tvålärareskap och inkludering

Engelsk titel

Special education in transformation
A qualitative study on co-teaching and inclusion

Handledare

Lisbeth Ohlsson

Bedömande lärare

Tina Kullenberg

Examinator

Daniel Östlund

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning är att undersöka, analysera och diskutera tvålärareskap för elever i behov av stöd ur specialpedagogers och rektorers perspektiv. Studien är en kvalitativ intervjustudie och undersöker vilka fördelar och nackdelar det finns med tvåläraresystemet för inkludering. Till hjälp i insamlandet av empirin har kvalitativa semistrukturerade intervjuer genomförts för att bidra med kunskap om två rektorers och tre specialpedagogers, från fem olika skolor, syn på tvåläraresystemet för elever i behov av stöd - inom både kommunal och fristående grundskoleverksamhet.

De teorier vi har utgått ifrån är ekologisk systemteori och det relationella perspektivet.

Bronfenbrenners begrepp mikro-, meso-, exo- och makrosystem har använts som stöd för analysen av vårt resultat, vilket visar att tvåläraresystemet ger ökad trygghet, studiero och inkludering för eleverna.

Resultatet visar också på en större flexibilitet i hur elevgrupper formas, ett fördjupat kollegialt lärande samtidigt som specialpedagogen som enskild yrkesroll blir mindre framträdande.

Den specialpedagogiska relevansen syns i tvåläraresystemets anknytning till läraruppdraget.

Specialpedagogen utvecklar skolverksamhetens lärmiljöer för att undanröja hinder och svårigheter i den, analyserar svårigheter på individ-, grupp- och organisationsnivå samt verkar som ett stöd för alla elever oberoende av stödbehov.

Ämnesord

Ekologisk systemteori, inkludering, neuropsykiatriska svårigheter, relationellt perspektiv, samundervisning, specialpedagogik, tvålärareskap, tvåläraresystem

Author

Anna-Karin Davidsson and Mette Fischer

Title

Special education in transformation
A qualitative study on co-teaching and inclusion

Supervisor

Lisbeth Ohlsson

Assessing educator

Tina Kullenberg

Examiner

Daniel Östlund

Abstract

This study aims to explore, analyze and discuss co-teaching for students in need of support through the perspective of special educators and principals. This is a qualitative interview study, examining the advantages and disadvantages of the co-teaching system for inclusion. To assist in the collection of empirical data, qualitative and semi-structured interviews were conducted to gain knowledge about two principals and three special educators, from five different schools, views on the co-teaching system for students in need of support, in both municipal and independent primary and lower secondary schools. The theoretical models applied are ecological system theory and the relational perspective.

Bronfenbrenner's theory of the micro-, meso-, exo- and macrosystems has been used to support the analysis of the results in this study. The results show that the co-teaching system provides increased security, an environment conducive to studying as well as inclusion for students.

The results also show a greater flexibility in how student groups are formed as well as deepened collegial learning, while the role of the special educator loses prominence.

The relevance of special education is demonstrated by the co-teaching system's connection to the teaching assignment. The special educator develops the school's learning environments to remove obstacles and difficulties in them, be able to analyze difficulties at individual-, group- and organizational level and act as a support for all students regardless of special needs.

Keywords

Co-teaching, ecological system theory, inclusion, neuropsychiatric difficulties, relational perspective, special education, team-teaching

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	3
Förord	5
1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	8
1.2 Centrala begrepp	9
2 Litteratur	10
2.1 Definition av tvåläraresystem	10
2.2 Tvålärareskapets möjligheter för eleven	11
2.3 Tvålärareskapets möjligheter för pedagogen	12
2.4 Tvålärareskapets möjligheter för organisationen	16
3 Forskningsöversikt	18
3.1 Tvåläraresystem	18
3.2 Inkludering	22
4 Teoretiska utgångspunkter	24
4.1 Ekologisk systemteori	24
4.2 Relationellt perspektiv	26
5 Metod	28
5.1 Metodval	28
5.2 Urval	29
5.3 Bortfall	30
5.4 Genomförande	30
5.5 Bearbetning	31
5.6 Trovärdighet och tillförlitlighet	32
5.7 Forskningsetiska överväganden	33
6 Resultat	34
6.1 Trygghet	34
6.2 Inkludering och specialpedagogens roll	35
6.3 Lärareskapets dynamik och samsyn	38
6.4 Organisation och ekonomi	39
7 Analys och teoretisk tolkning	42
7.1 Ekologisk systemteori	42
7.2 Relationellt perspektiv	44
8 Diskussion	47
8.1 Metoddiskussion	47
8.2 Resultatdiskussion	48

8.2.1 Specialpedagogens roll	51
9 Framtida forskning	54
10 Slutord	55
Referenser	57
Bilagor	61
Bilaga 1, Missivbrev och samtyckesblankett	61
Bilaga 2, Intervjuguide	63

Förord

I arbetet med detta examensarbete har vi författare fördelat vårt arbete genom att båda två har läst forskningsartiklar, litteratur, genomfört intervjuer med specialpedagoger och rektorer och hjälpts åt att transkribera dessa. Båda har lyssnat på samtliga intervjuer för att kunna utläsa och få syn på så mycket som möjligt. Vi står därför båda bakom allt som tas upp i denna text. Skrivandet har alltså varit en kontinuerlig och levande process av kommunikation oss båda emellan för att slutligen nå fram till detta, vårt gemensamma examensarbete.

Vi vill rikta ett stort tack till våra intervjupersoner och ett stort tack för alla råd och tips vi fått från vår handledare Lisbeth Ohlsson under hela processen fram till tillblivelsen av vårt examensarbete.

Anna-Karin Davidsson och Mette Fischer

Bjärred/Dalby 2021-06-11

1 Inledning

Vår specialpedagogiska utbildning har på många sätt genomsyrats av vikten av goda relationer till kollegor och elever, samverkan och samarbete och kollegialt lärande - viktiga beståndsdelar även inom ett tvålärarsystem och något som vi båda brinner för.

Vårt valda problemområde handlar alltså om fördelar och nackdelar med ett tvålärarsystem med fokus på elever i behov av stöd. För att besvara våra frågeställningar och fördjupa vår forskning har vi valt att intervjua ett antal yrkesverksamma rektorer och specialpedagoger från både kommunal och fristående skolverksamhet.

Att tvålärarsystem även är ett, inom svensk skola, relativt nytt och outforskat forskningsområde gör det till en möjlig utgångspunkt för framtida skolutveckling för att möta och synliggöra alla elevers unika behov och lätta lärarens tunga arbetsbörda (Tidström, 2020). Utbildning uppstår i samspelet mellan elever och deras lärare. Det är alltså i själva mellanrummet dem emellan som lärandet sker. Det som sker mellan individer, det mellanmännsliga, är målande och talande uttryck för all pedagogik inklusive specialpedagogik, vilka Aspelin (2013) lyfter fram. Detta går att koppla till samundervisning - inget tvålärarskap utan att relationer är nödvändigt. Vad som sker inom och mellan lärarparet och dess elever måste tas i beaktande. Aspelin (a.a.) sammanfattar det i att för att förstå elevers svårigheter måste man börja med att titta på deras relationella existens.

Tidström (a.a.) å sin sida understryker att något avsevärt måste göras för att höja läraryrkets låga status och locka fler till lärarutbildningen för att kunskapsluckor ska minimeras och att det finns kunnig personal i mötet med alla elever - med eller utan stödbehov. Samtidigt visar resultatet i Perssons och Andréassons (2003) studie, som kartlägger den svenska skolans behov av specialpedagogiskt stöd i helhet, att antalet elever i svårighet endast är drygt 20%, medan Ahlberg (2015) tolv år senare lyfter fram att upp emot 40% av skoleleverna - tillfälligt eller under längre tid - är i behov av särskilt stöd. Skolverket (2018b) tar i sin rapport om svensk lärarförsörjning upp att flera huvudmän inom skolvärlden menar att ett uppskattat och framgångsrikt koncept för att behålla lärarna och möta alla elevers behov är att införa ett tvålärarsystem som arbetsätt. Det var i och med Salamancadeklarationens (Svenska Unescorådet, 2006) upprättande som den inkluderande undervisningen fick sitt internationella genombrott. Här slog man fast att skolan ska sörja för att alla elever ges en barncentrerad pedagogik med fokus på

att minska diskriminering, skapa en välkomnande lärmiljö, möjliggöra för ökad integration och att man dessutom ska skapa en undervisning som tillfredsställer alla elevers stödbehov. Att skolan ska vara en organisation och plats som fungerar för alla som befinner sig i den - är något som även genomsyrar Skollagen (SFS 2010:800) och nutida utbildningsforskning, även inom specialpedagogiken till exempel i arbetet med att undanröja hinder i den fysiska lärmiljön. För att möjliggöra detta menar Ahlberg (2015) att det krävs en samverkan mellan all skolpersonal i att stötta och beakta att alla elevers behov av stöd blir tillgodosedda. Indirekt ställer detta krav på att skolan synliggör elevers olikheter och att undervisningen gestaltas så att den fungerar för alla. Ahlberg (a.a.) lyfter även fram att syftet med specialpedagogisk forskning bland annat är att möjliggöra för barns och elevers lärande och delaktighet med fokus på likvärdighet, social rättvisa, normalitet och avvikelse. Syftet är alltså att skapa kunskap för skolutveckling och organisation av skolans lärmiljöer som främjar barns och ungdomars lärande och delaktighet med fokus på just elever i behov av stöd.

Specialpedagogers främsta uppgift är enligt Aspelin (2013) och Examensordningen (SFS 2017:1111) skolutveckling och organisation av skolans lärmiljöer och att analysera svårigheter på individ-, grupp och organisationsnivå, medan Persson (2019) pekar ut det förebyggande arbetet som kärnan inom all specialpedagogik. Specialpedagogisk profession finns inom skolor för att främja och möjliggöra för pedagogik och undervisning som genomsyras av inkludering. Nu föreslår Utbildningsdepartementet (2021) glädjande nog att studenter vid förskolläro- och lärarutbildningen från höstterminen 2021 ska ges ökad kunskap i att identifiera och att i samverkan med andra se till att barns och elevers behov av specialpedagogiska insatser tillgodoses. Dessutom ska neuropsykiatrisk svårighet (NPS) tydliggöras och djupare genomsyra all lärarutbildning än tidigare, något som hittills endast ingår i Examensordningen (a.a.) för speciallärare och specialpedagoger.

I Examensordningen (SFS 2017:1111) beskrivs även vikten av att specialpedagogen har förmågan att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer, analysera svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå och stödja elever samt att utveckla verksamhetens lärmiljöer. Tvåläroskap är ett tydligt sätt för just sådan skolutveckling, vilket gynnar alla elever, inte bara de i behov av stöd (Elmbro, 2020). Tidström (2020) poängterar att dess forskningsfält på många sätt är begränsat. Dels har inte själva utövandet praktiserats

under någon längre tid, dels härstammar utövandet från den nordamerikanska skolvärlden där metoden vuxit fram sedan 1990-talet. Den största delen av forskningen är alltså kanadensisk och amerikansk och forskningens fokus är just inkludering av elever med funktionsvariationer och elever med särskilda behov. Enligt Tidström (a.a.) saknas däremot evidensbaserad forskning om den svenska skolvärldens erfarenhet av tvålärareskap helt. Co-teaching är helt enkelt ett viktigt forskningsområde som skulle kunna utgöra sambandet för att öka attraktionskraften för läraryrket. I Norden är det Finland och Danmark som arbetat med samundervisning under en längre tid även om sololärare i klassrum fortfarande är det vanligast förekommande även i danska skolor.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det är av största vikt att formuleringen av ett problemområde för ett akademiskt examensarbete är så tydlig som möjligt, då den enligt Bryman (2018) är direkt avgörande för litteraturgenomgången. Det bestämmer även vilken typ av och hur omfattande datainsamling som krävs, tydliggör riktningen för analysen, utgör examensarbetets ramverk och underlättar för forskaren att hålla sig på rätt spår i sin forskning.

Syftet med denna studie är att undersöka, analysera och diskutera tvålärareskaps fördelar och nackdelar för elever i behov av stöd ur specialpedagogers och rektorers perspektiv. Den vill bidra med ytterligare kunskap om tvålärareskap i svenska F-9-skolor, inom både kommunal och fristående verksamhet med specialpedagogisk relevans fokuserat på själva uppdraget och inkludering.

Vårt problemområde är:

Tvålärareskap för elever i behov av stöd - ur specialpedagogers och rektorers synvinkel.

Frågeställningarna för detta examensarbete lyder:

- *Ser medverkande specialpedagoger och rektorer några fördelar respektive nackdelar med tvålärareskap som arbetssätt för elever i behov av stöd och i så fall vilka?*
- *Vilka konsekvenser får tvåläraresystemets arbetssätt för elever utifrån ett inkluderingsperspektiv?*
- *Hur kan specialpedagogens uppdrag påverkas i ett tvåläraresystem?*

1.2 Centrala begrepp

I detta arbete har vi valt att med samma definition använda oss av *co-teaching* (Chitiyo, 2017), *reflekterande team* (Ahlberg, 2015), *samundervisning* (Sundqvist & Lönnqvist, 2016), *kompanjonundervisning* (Sundqvist, 2014), *teamundervisning* (Johnson, 2020) och *tvålärareskap* (Gilbertsson & Lind, 2021), där *tvåläraresystem* (Tidström, 2020) är det övergripande begreppet som omfattar de andra. Vi gör alltså ingen skillnad på dessa begrepp oberoende av om det handlar om två jämlika lärare som arbetar tillsammans eller om det är en lärare och en speciallärare/specialpedagog som samarbetar.

Dessutom har vi valt att benämna elever i behov av stöd för *elever i neuropsykiatrisk svårighet* och *elever som befinner sig inom autismspektrat* där det finns fog för det.

2 Litteratur

I detta kapitel redovisar vi, genom diskussion, jämförelse och analys, den litteratur som ringar in vårt problemområde - med fokus på tvåläraresystemets definition och dess möjligheter för eleven, pedagogen och organisationen.

2.1 Definition av tvåläraresystem

Vad är det som utmärker och definierar ett fungerande tvåläraresystem? Jo, definitionen av tvålärareskap är dels att två eller flera lärare planerar en lektion, undervisar och bedömer eleverna gemensamt. Det är alltså två jämlika lärare med samma roll i klassrummet som delar på ansvaret över lektionen och därför har jämlikt ledarskap ur elevernas synvinkel, menar Gilbertsson och Lind (2021) och Sirkko, Takala & Wickman (2018). Det visar sig dock vid vår genomläsning av litteraturen och tidigare forskning att ett tvålärareskap också kan bestå av en klasslärare och en speciallärare eller specialpedagog som då fungerar som samundervisande kollegor.

Detta är enligt Friend, Cook, Hurley-Chamberlain & Shamberger (2010) och Satterlee Vizenor och Matuska (2018) vanligt inom främst det amerikanska skolsystemet. I USA har just samundervisning använts för att öka inkluderingen under lång tid medan man i Finland valt att kalla samarbetet mellan speciallärare och klasslärare i samma klassrum för kompanjonundervisning. Enligt den finlandssvenska forskaren Sundqvist (2014) är det dock svårt att formulera ett samlat svenskt begrepp för denna samarbetsform men hon landar i att samundervisning är tydligt nog.

Utmärkande för ett tvåläraresystem är att det är inkluderande, menar Tidström (2020). Skolan är ju en ytterst social och kulturell mötesplats på vilken det vilar ett ansvar att stärka banden mellan de individer, gammal som ung, som befinner sig där. Detta genererar i sin tur utrymme och förutsättningar för ett lärande och en utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett aktivt samspel mellan skolpersonal och elever, i nära kontakt med hemmet liksom samhället i stort är också centralt, menar Skolverket (2018c).

2.2 Tvålärareskapets möjligheter för eleven

Så långt det är möjligt ska elevers stödbehov ombesörjas inom gemenskapen i den egna hemklassen, menar Ahlberg (2015) och eleverna ska där, enligt Persson (2019), ges samma utvecklingsmöjlighet och möjlighet till lärande utifrån sina individuella förutsättningar. Alltså är det aldrig barnet eller eleven som är bärare av orsaken bakom sina stödbehov, utan det är i elevens möte med lärmiljön som bakgrunden till eventuella skolproblem finns, poängterar Ahlberg (a.a.). Dessutom ska man, enligt Aspelin (2013) se till att ingen särbegåvad elev hindras från att utvecklas framåt utan hinder.

Gilbertsson och Lind (2021) listar bland annat elevers ökade måluppfyllelse, flexibel och varierad undervisning, större möjlighet till individanpassning, likvärdig bedömning, ökat kollegialt lärande och ett muntrare lärararbete som tvålärareskapets främsta fördelar. En förmån som Elmbro (2020) å sin sida ser är att lärarna efter införandet av tvåläraresystemet också blir sina elevers läxhjälpare och då även kan ge bättre stöd åt de elever som varit frånvarande.

De medverkande eleverna i Tidströms (2020) studie upplever också många fördelar med tvåläraresystem. Lärarrollen tydliggörs och elevernas studieresultat förbättras som en följd utav att de nu ges mer hjälp än tidigare. Stöket har minskat avsevärt, arbetsron har förbättrats och eleverna upplevs mer fokuserade på sina uppgifter då man satsat på att anställa ett större antal kompetenta lärare. Rutinerna följs även då lärare är frånvarande och skoltiden som helhet upplevs av eleverna nu som både tryggare, trivsammare och mindre stressig.

Vad gäller bedömningar underlättas även dessa då både den skriftliga och den muntliga bedömningsdelen kan genomföras samtidigt, vilket ökar ekvivalensen och uppskattas av alla inblandade, menar Gilbertsson och Lind (a.a.). Samundervisning och tvålärareskap innebär också att man är två som är delaktiga under hela processen och därför kan se lärandet ur fler synvinklar än tidigare. Varje enskilt slutbetyg diskuteras också gemensamt vilket minskar elevers tveksamheter kring betygssättning.

Fördelarna med ett tvåläraresystem är nämligen många, medan nackdelarna är få. Elmbro (a.a.) lyfter fram att det blir ett mer flexibelt system när det finns två lärare i varje klassrum som en klar fördel, vilket i sin tur ger bättre relationer med eleverna då de ges

större chans för djupare relation till någon av sina båda lärare. Det är alltså utbildade och legitimerade lärare som ger stöd åt alla elever istället för att ansvaret läggs på utbildade assistenter. När två lärare finns i varje klassrum underlättas också konfliktlösningen - medan en lärare håller i undervisningen, kan den andra ta hand om eventuella konflikter. Lärarna får då bättre översyn om sina elever vilket också kan bidra till minskat antal kränkningar.

2.3 Tvåläraryskapets möjligheter för pedagogen

Who actually educates? - Vem är det som utbildar? - frågar sig Aspelin (2013). Gilbertsson och Lind (2021) ser sex möjliga undervisningsmodeller inom ett tvåläraryskap, nämligen: en undervisare och en assisterar, parallellundervisning, stationsundervisning, individualiserad undervisning, en undervisare och en observerar och samundervisning.

Med denna modell målar Gilbertsson och Lind (a.a.) upp själva definitionen av ett tvåläraryskap. Det som sen styr vilket av alternativen lärarparet verkligen väljer är dels elevernas behov, dels vilken elevgrupp man ställs inför och vilka individuella behov som existerar inom den, vilket skolämne som undervisas och vilket specifikt ämnesområde eleverna ska arbeta med.

Vägen till ett inarbetat tvåläraryskap gick för Gilbertsson och Lind (a.a.) från katederundervisning via elevers eget kunskapssökande till temaundervisning som arbetssätt. Dock var det några elever man ändå inte lyckades nå när projektens omfång ökade och vissa elever upplevde då ökad stress. Några skolämnena gavs större utrymme på bekostnad av andra ämnesområden. Utifrån detta perspektiv övergick man, utan att förlora några av samarbetsvinsterna, till att undervisa mer ämnesspecifikt. Samarbetet utvecklades och landade i ett fullt utvecklat tvåläraryskap.

Hela den mänskliga existensen vilar ju på ett relationellt fundament där det som sker människor emellan är i fokus, menar Aspelin (a.a.) vilket även är av vikt för att samundervisning och tvåläraryskap ska vara möjligt. Sundqvist (2014) menar att det som är helt avgörande är att lärarparet består av två kollegor som känner varandra väl och har

en tydlig kommunikation där man gemensamt lyfter fram styrkor och eventuella farhågor. Att tillsammans schemalägga samundervisning, samplanering, tydliggöra ansvarsområden och slutligen utvärdera gemensamt är också viktiga framgångsfaktorer enligt Sundqvist (a.a.).

Detta överensstämmer med Aspelin (2013) som menar att skolan och dess lärmiljöer och det pedagogiska utbudet i dem bör organiseras och anpassas så att man kan möta alla elevers individuella behov. Inledningsvis arbetade Gilbertsson och Lind (2021) med parallell samundervisning där de var för sig undervisade i sina specialområden inom ämnen för vardera klassen för att senare övergå till ett fullvärdigt tvålärarskap då man upplevde att vinsterna med detta övertog hindren, kvaliteten på undervisningen höjdes, det kollegiala lärandet utvecklades och samsynen vid bedömning vars fokus var att skapa en god lärmiljö och en bättre måluppfyllelse säkerställdes.

I och med införandet av ett tvålärarsystem vittnar lärarna i Tidströms (2020) studie om skolresultat som skjutit i höjden och lärarkollegor som upplever sänkt stressnivå. Ett tvålärarskap kan faktiskt ses som direkt avgörande när det kommer till lärares trivsel och ork liksom elevintresse och resultatnivå. Utmärkande för Tidströms (a.a.) studie är att alla deltagande skolor infört ett tvålärarsystem som arbetssätt just utifrån ett förbättringsarbete för att hitta framgångsrika metoder som kan lösa skolans mest akuta och mest uppenbara lokala problem, vilket Tidström (a.a.) starkt ifrågasätter eftersom det inte alls är dess huvudsakliga syfte. Deltagande lärare i studien upplever också att kvaliteten på undervisningen har förbättrats och att arbetsron blivit avsevärt bättre, läraruppdraget har stärkts, en växelverkan parhästarna emellan har uppstått och den enskilde eleven har erbjudits mer direkt stöd jämfört med tidigare.

Tidströms studie (a.a.) visar också på direkta fördelar för lärarna som numera klarar av gemensam planeringstid, utvärdering, bedömning och rättningsarbete under skoldagen, vilket tidigare fyllde lärarnas fritid. Fördelarna med detta är många - dels blir det en direkt kvalitetshöjning och en effektivare tidsanvändning, dels upplever man nu att man har mer tid över till egna fritidsintressen och familj. Att som lärare ha ett dagligt och nära samarbete med en kollega från planeringsstadium via gemensamt genomförande av lektioner till bedömning och utvärdering upplever de även som både tryggt och roligt. Elmbro (2020) utvecklar diskussionen med att när två lärare arbetar tillsammans i samma

klassrum blir det naturligt en ständig skolutveckling, då lärarna sporras och inspireras av varandra till att hela tiden bli en bättre pedagog. Lärarna som samarbetar har ständiga pedagogiska diskussioner, vilket naturligt öppnar upp för fördjupande diskussioner kring bedömningsfrågor. Lärarparen sätter upp tydligare mål för sin undervisning, vilket också leder till bättre studieresultat. Det underlättar också när eleverna ska byta stadie menar Elmbro (2020) då tvålärarsystemet underlättar själva övergången då en av lärarna i lärarparet ges möjlighet att följa med eleverna upp till den nya årskursen.

En annan viktig synvinkel är enligt Gilbertsson och Lind (2021) att det är omöjligt att jämföra arbetssätten för hur ett tvålärarsystem anammats inom svenska skolor med den internationella skolvärlden. Detta överensstämmer med detta examensarbets forskningsöversikt (Pancsofar & Petroff, 2016; Pratt, Imbody, Wolf & Patterson (2017); Shamberger, Williamson-Henriques, Moffett & Brownlee-Williams (2014); Sundqvist, 2014) där det framgår att i amerikanska och finska grundskolor består det samundervisande lärarparet främst av lärare och speciallärare eller specialpedagog medan Gilbertsson och Lind (a.a.) och Tidström (2020) samstämmt menar att svenskt tvålärarskap både existerar inom grundskolan men också inom gymnasieskolan och att det här är mer regel än undantag att lärarparet består av två jämnlika lärare med samma eller liknande ämneskombination.

Tryggare bedömning, effektivare resursfördelning och bättre måluppfyllelsen är tydliga framgångsfaktorer som Tidströms studie (a.a.) påvisar. Deltagande lärare i denna studie trycker på att två pedagoger vidgar blickfånget över ämnesområdet, ger fler infallsvinklar och är en klar vinst för alla elever oberoende av stödbehov. Som en direkt konsekvens av tvålärarskapet som arbetssätt har lärarnas flexibilitet, variation och improvisationsförmåga också ökat. En klar fördel är att det för lärarna innebär minskad arbetsbelastning då de totalt sett får färre ämnen att planera, även om detta system enligt Elmbro (a.a.) innebär fler undervisningstimmar i klassen än tidigare.

Lärarparet delar också enligt Elmbro (a.a.) på ansvaret om utvecklingssamtal, vilket enligt Gilbertsson och Lind (a.a.) innebär att man har en tydlig gemensam struktur och en ständigt pågående kommunikation kring vad man ska fokusera på i alla bedömningsmoment. Mycket förenklas helt enkelt av att vara två i ett så kallat reflekterande team, som Ahlberg (2015) väljer att kalla det. Gilbertsson och Linds (a.a.)

tips för att lyckas med samundervisning är alltså att utarbeta en tydlig målbild, att lägga tid på planering av schema, lokaler och elevgrupper, planera in gemensam reflektionstid varje vecka, våga testa nytt, vara flexibla, utvärdera kontinuerligt, ha roligt och att vara prestigelösa.

Med stöd av Aspelin (2013) kan man förstå att tvålärareskap och samundervisning handlar om en samverkan då lärarna koordinerar sitt arbete mot ett gemensamt mål. Möjliga stötestenar skulle, enligt Tidström (2020) kunna vara ett dysfunktionellt och ojämnt samspel, skev arbetsfördelning, bristande ömsesidighet, att någon hamnar i beroendeställning till sin parhäst, knapp tillgång till resursstöd, påverkan på det sociala samspelet i lärarkollegiet på skolan, bristen på lärare och ekonomiska överväganden - vilka alla innebär tydliga stressfaktorer. Kön, ålder, härkomst, utbildning och erfarenhet är också viktigt för ett välfungerande samarbete. Svaren från lärarna i Tidströms (a.a.) studie visar trots alla ovan nämnda hinder att de flesta av dem går att övervinna.

Neuropsykiatriska svårigheter (NPS) är däremot något som saknas helt i syftet för Thoutenhoofd, Söderlund, Westman Andersson, Berhanu & Gerrbos (2020) studie, medan Persson (2019) önskar att alla lärare och pedagoger ska ges fördjupad förståelse om och kunskap kring alla olika funktionsvariationer. På så sätt suddas gränsen mellan undervisande lärare och specialpedagog delvis ut i och med att det då blir mer naturligt att söka specialpedagogiskt stöd där den egna kompetensen stannar utan att ansvaret om eleven påverkas.

2.4 Tvålärareskapets möjligheter för organisationen

Rektor är den profession som ska ses som navet i att anta och organisera för införandet av ett tvåläraresystem, menar Gilbertsson och Lind (2021), vilket inte alls behöver betyda att skolans ekonomi berörs negativt. En möjlig ekonomisk lösning är att slå ihop två eller flera mindre elevgrupper till en större i enskilda ämnen och låta dem undervisas av lärarna gemensamt. En annan möjlighet är att låta lärare som undervisar i ämnen som kompletterar och/eller berör varandra undervisa gemensamt. Dock bör syftet med sådana större förändringar i organisationen alltid tydliggöras liksom att vissa väsentliga frågeställningar kring till exempel ett tvålärareskaps eventuella fördelar kontra nackdelar, i vilken del av organisationen samundervisning ska existera, lokalfrågor och även vilket utbildningsbehov som föreligger införandet av tvåläraresystemet besvaras. Elmbro (2020) menar helt enkelt att en skola som infört ett tvåläraresystem både behåller samma lokaler som innan och samma budget som övriga skolor.

Uppdragets specialpedagogiska syfte är, enligt Thoutenhoofd et al. (2020), helt enkelt att stärka kompetensen kring specialpedagogik i skolan som helhet så att undervisning och lärmiljö organiseras för att kunna möta alla elever oavsett behov och förutsättningar. Detta att specialpedagogiken ska spridas ut på bredare front, får medhåll av Elmbro (2020) som menar att elevhälsans förebyggande arbete blir lättare att genomföra om fler vuxna ser alla elever och att även svenska speciallärare och specialpedagoger kan vara del i ett lärarpar när tvåläraresystem införs på svenska skolor. Om det finns ekonomiskt utrymme för det kan de utöver detta ges möjlighet att fortsätta med sina sedvanliga och mer vardagliga uppgifter. Persson (2019) drar diskussionen vidare genom att det då skulle vara onödigt att sätta prefixet "special" framför pedagogik för att tydliggöra denna lärarkompetens.

Speciallärare och specialpedagoger finns till som stöd för att väcka förståelsen för att det är i lärmiljön där eleven befinner sig som själva problematiken finns, en pedagogisk inriktning Aspelin (2013) poängterar som ytterst viktig och som bör nå ut till fler. I ett försök att öka kompetensen i lärarkåren som stort gav regeringen 2015 (Thoutenhoofd et al., a.a.) Skolverket uppdraget att genomföra en kompetensutveckling i specialpedagogik. 2018 anslöts SPSM till detta uppdrag, vilket gavs namnet *Specialpedagogik för lärande* (SFL).

Enligt Gilbertsson och Lind (2021) är en av tvåläraresystemets främsta utmaningar bland annat att ett genuint intresse hos skolledningen måste existera och att skolutveckling av ändamålsenliga lokaler, schemaläggning och det ökade behovet av kompetensutveckling måste ses över. I sin studie understryker Tidström (2020) vikten av att se ett tvålärareskap som en möjlighet till kvalitetshöjning, minska lärarstress och höja elevernas prestationer under lektionstid jämfört med skolor utan detta arbetssätt som istället dras med alarmerande lärarbrist och oroväckande elevresultat. Tidström (a.a.) lyfter också fram tydlig förankring, god planering, tydliga riktlinjer, tydlig organisation, ekonomi och fördjupad utvärdering som avgörande framgångsfaktorer för sin studie. Studien visar dock att resan dit är lång och krokig.

För att underlätta arbetet menar Tidström (a.a.) att ökad undervisningstid, ändrad resursfördelning, nedskärning av antalet elevassistenter och förändringar i ledningsgruppen som därefter endast består av en huvudansvarig rektor måste till för att göra själva införandet av ett tvåläraresystem möjligt. Även antalet vaktmästare bör minska liksom att vikarier inte behöver nyttjas i samma utsträckning som förr. Detta får medhåll av Elmbro (2020) som menar att med två lärare i klassrummet minskar vikariebehovet, då det alltid finns minst en ordinarie lärare kvar i klassen. På grund av den lättare arbetsbördan minskar även sjuktalen och vid nyanställningar underlättas också både rekrytering och introduktionen av ny personal.

Medan den enda nackdel som Elmbro (a.a.) kan skönja är oron som fanns i kollegiet innan tvåläraresystemets införande, frågar sig Tidström (a.a.) varför detta inte har kommit än mer på tal inom den svenska skolvärlden i stort. Svaret på det är främst ekonomiska skäl och att traditionen att se på läraren som ensamvarg är väldigt djupt rotad, nationellt och internationellt sett. Gilbertsson och Lind (2021) och Tidström (a.a.) saknar samstämmigt grundligt genomförd svensk forskning på området som kan tydliggöra om ett tvåläraresystem trots allt kan vara en prisvärd och långsiktig lösning för det svenska skolsystemet totalt sett. Det får framtiden helt enkelt utvisa.

3 Forskningsöversikt

I detta kapitel redovisar vi, genom diskussion, jämförelse och analys, den forskning som ringar in vårt problemområde - med fokus på tvåläraresystem och inkludering.

3.1 Tvåläraresystem

Definitionen av ett tvålärareskap är, enligt Pratt et al. (2017), att en lärare och en speciallärare eller specialpedagog delar på ansvaret över planering, undervisning och bedömning av alla elever med eller utan särskilda behov. Utmaningarna för att få samarbetet att fungera fullt ut är olika lärandestil, olika undervisningsmetod och vilka prioriteringar som görs från bådass håll. Ett framgångsrikt partnerskap inom samma klassrum kräver helt enkelt att de bådass lärandefilosofi och styrkor kompletterar varandra. Detta kontrasterar mot Pancsofar och Petroff (2016) vars studie lyfter fram ett tvålärareskap bestående av en undervisande lärare som ensam ansvarar för allt från lektionsdesign till undervisning medan specialläraren/specialpedagogen sörjer för att ge individbaserad support till elever i svårighet.

Vår forskningsöversikt visar olika synsätt, teorier och metoder kring hur tvåläraresystem används i olika delar av skolvärlden, både nationellt och internationellt. Chitiyos (2017), Friend et al. (2010), Johnsons (2020) och Keeleys (2017) studier lyfter fram fem modeller för ett tvåläraresystem. Dessa är: *assisterad samundervisning* där en i teamet leder medan den andre har en observatörsroll, *parallell samundervisning* där klassen delas in i två grupper som undervisas separat, *stationsundervisning* där eleverna roterar mellan 2-3 stationer i lärmiljön, *kompletterande samundervisning* där den ene i lärarparet är dragare och den andre kompletterar med förstärkning och *teamundervisning* där de två lärarna växer samman till en naturlig enhet som turas om att undervisa i samma klassrum.

Dessa modeller skiljer sig mot Gustafson och Hjörnes (2015) studie kring fristående skolor vilken visar att dubbelbemanningen här är organiserad så att lärare använder sina eventuella luckor i schemat till att gå in som resurslärare åt undervisande kollegor. Här handlar det alltså inte om något regelrätt tvålärareskap där lärarna samarbetar fullt ut kring gemensam lektionsplanering, utövande, uppföljning och bedömning utan snarare om ett traditionellt klasslärareskap av en ensam lärare som ges möjlighet till hjälp av en

tillgänglig lärarkollega vilken ges rollen av en elevassistent eller stödpedagog under en lektion eller delar av den.

Inte heller arbetsgången som beskrivs i Shambergers et al. (2014) och Sundqvists (2014) studier liknar teamundervisningens. Här är det inte heller fråga om ett regelrätt lärarpar med liknande utbildningsnivå utan om ett tvålärarskap bestående av en specialpedagog och en lärare som tillsammans dagligen samarbetar i ett och samma klassrum, något som är mer regel än undantag i framförallt den amerikanska skolvärlden i stort men också i Finland. Detta arbetssätt menar man gynnar alla elever oberoende av behov av särskilt stöd. Medverkande specialpedagoger i Shambergers studie (a.a) ombads även lista det som gör tvålärarskapet så effektivt som möjligt. Samplanering, tydliggörande kommunikation både i klassrummet men också i interaktion med övrig skolpersonal och vårdnadshavare, synliggörandet av enskilda elevers inlärningsbehov, delad undervisningstid, tydligt samarbete och delad ämneskunskap var det som lyftes fram. Hedin och Conderman (2019) å sin sida menar att ett tvålärarskap effektiviseras när lärarparet består av två likvärdiga pedagoger. Sådana homogena lärarpar blir engagerade i samplanering och att använda olika metoder för samundervisning, vilket får deras elever att växa både akademiskt och socialt. Det går hand i hand med även Pratts et al. (2017) studie kring just vikten av samplanering inom ett tvålärarskap där båda lärarna är viktiga beståndsdelar för att få maskineriet att gå runt. Deras individuella erfarenheter ges också möjlighet att gynna alla elever tack vare just den gemensamma lektionsplaneringen.

Det som gör samundervisning effektiv är, enligt Murawski och Lochner (2011), tre komponenter: samplanering, samundervisning och sambedömning.

Samplaneringen gör att specialpedagogen kan använda sin expertis så att lektionen blir inkluderande. När två lärare med olika kompetens undervisar tillsammans ges undervisningen både en högre kvalité och blir mer inspirerande. Lärarparet måste också vara öppna för olika metoder för gemensam bedömning i det inkluderande klassrummet. Om det däremot handlar om två lärare som inte tror på samundervisning och inte respekterar varandras profession men befinner sig i samma klassrum utan att interagera, blir resultatet nedslående och ett slöseri med tid för både dem men framförallt för deras

elever. I ett klassrum där tvålärareskap fungerar ser man, enligt Murawski och Lochner (a.a.), dock två lärare som skrattar och har roligt tillsammans.

De medverkande lärarparen i Rytivaara, Pulkkinen & Palmu (2021) studie framhåller även närheten i deras kollegiala samarbete som den främsta fördelen med tvåläraresystemet. En annan fördel är möjliggörandet för en tydligare överblick över hela undervisningssituationen och att lärarparets gemensamma kunskap om den individuella eleven även hjälper till att fördjupa relationen mellan elevgruppen och deras båda lärare.

Rytivaaras et al. (a.a.) studie visar alltså att både lärare och elever gynnas och studien tydliggör tre sätt att nå kunskap om sina elever i ett samundervisat klassrum. Dessa är: observation av elever, att bibehålla kunskapen om alla elever och att samkonstruera elevkunskap tillsammans med sin kollega.

Därigenom ges lärarparet möjlighet till observation av eleverna - när den ene undervisar, observerar den andre och vice versa. Att dagligen ges denna möjlighet är något som lärare menar faller bort när de undervisar på solokvist. Genom ett nära samarbete möjliggörs alltså för en delad och fördjupad förståelse kring den individuella eleven då informationen blir mer detaljrik än när man är ensam om att reflektera. Hedin och Conderman (2019) lyfter också fram vikten av att lärarparet tillsammans arbetar problemlösande för att generera nya strategier, lösa meningsskiljaktigheter och införa eventuella alternativa lösningar i sin undervisning.

En grundläggande del för en lyckad samundervisning är, enligt Sundqvist och Lönnqvist (2016), främst den gemensamma planeringstiden som många finska lärare anser är svårt att hitta tid till. Studien visar även att oklara roller, olika undervisningsstilar och oklarheter i ansvarsfördelningen är utmaningar för flera av lärarna. Fördelar de lyfter fram är att deras tillfredsställelse på arbetsplatsen har ökat i och med tvåläraresystemets införande, att de upplever ökad motivation och en professionell utveckling. Samundervisning kan vara en del av lösningen för elever i behov av stöd i det att just tvåläraresystemet är mer lyhört för mångfalden av elever menar Friend et al. (2010). Lärarparet ges då möjligheten att samarbeta och skapa alternativ som passar för alla elever.

Tvålärareskap bidrar, enligt Rytivaaras et al. (a.a.), även till att man ges möjlighet till att dela tankar och erfarenhet, delar ansvaret om en gemensam elevgrupp och på så sätt ges en fördjupad förståelse för alla elevers olikheter - både på individ- och gruppnivå. Medverkande lärare lyfter fram att deras arbetsbörda har lättat avsevärt när de har en nära kollega att diskutera med, vilket resulterar i en mer holistisk förståelse för eleven och ett vidare perspektiv på elevers individuella behov. Som samundervisande lärare läggs alltså ett tydligare fokus på elever som individer än tidigare, vilket bidrar till mindre missförstånd och att elevers legala rättigheter stärks.

Medan Sundqvist (2014) benämner samarbetet mellan lärare och specialpedagog som ett fundamentalt och viktigt angreppssätt för att lyckas möta alla elever oberoende av stödbehov, varnar Nilholm (2015) i sin forskningsöversikt mot att så kallad assisterad samundervisning av just lärare och specialpedagog, även kallat "one teaches one assists", riskerar att organiseras så att hela specialpedagogens fokus läggs vid enbart elever i behov av stöd. Ett sådant arbetssätt får det att framstå som att den särskilda undervisningsgruppen bara flyttat in i hemklassrummet utan förändrade arbetsmetoder och ett tydligare synsätt på inkludering. Inkluderingen blir alltså vag, otydlig och kommer helt enkelt inte alla elever till gagn. Enligt Hedin och Conderman (2019) krävs ett erfarenhetsutbyte mellan professioner för att få samarbeten att fungera fullt ut för att man ska kunna möta alla sina elevers behov. Hedin och Conderman (a.a.) rekommenderar också att lärarparen får arbeta tillsammans i minst 2-3 år innan man eventuellt byter samarbetspartner eller arbetssätt som en väg till att fördjupa samarbetet ytterligare.

3.2 Inkludering

Hedin och Conderman (2019) ser tvåläraresystemet som en viktig del i arbetet med *No Child Left Behind* som inleddes redan 2001. Målet med detta arbete är att underlätta för att elever i behov av stöd så långt som möjligt ska inkluderas i sina hemklassrum. Bäst resultat för elever åstadkoms, enligt Hedin och Conderman (a.a.), när lärarparet skapar en jämlikhet - där de ses som rollfördelade och jämlika klasslärare som delar ansvaret för att alla sina elevers behov tillgodoses på bästa sätt inom ett och samma klassrum. För att ett tvålärareskap ska bli framgångsrikt krävs alltså två dedikerade pedagoger som bryr sig om att nå fram till var och en av sina elever.

I sin forskningsöversikt lyfter Nilholm (2015) fram en specifik kommuns framgångsrika skolutvecklingsarbete där de lyckades vända från att vara en av Sveriges sämsta till att bli en av vårt lands främsta skolkommuner. En av de främsta framgångsfaktorerna var här att man la ner sina särskilda undervisningsgrupper och istället välkomnade alla elever till inkluderande klassrum. Dessa besparingar gjorde att man nu hade råd att införa ett tvåläraresystem. Det fick direkt effekt på eleverna som nu blev betydligt mer engagerade och motiverade för sitt skolarbete.

Sundqvist och Lönnqvist (2016) beskriver i sin litteraturstudie att finska skolor tidigt ger stöd till de elever som behöver extra hjälp i form av specialundervisning i matematik och läsning. Detta kallas för "specialundervisning på deltid" och betyder att en eller några elever går till specialläraren ett par timmar per vecka, vilket tros vara en faktor till Finlands goda resultat internationellt sett. Däremot har Finland inte lyckats med inkludering i ordinarie klassrum och arbetar därför på att låta samundervisning vara till hjälp för att allmänundervisning och specialundervisning ska kunna smälta samman till en enhetlig inkluderande pedagogik. Finska elever i behov av stöd visar, i Sundqvists och Lönnqvists (a.a.) studie, faktiskt upp ett betydligt bättre studieresultat avseende aktivitet, disciplin och närvaro i skolan när de samundervisas än tidigare.

De psykiska fördelarna, enligt Sundqvist och Lönnqvist (a.a.), är att eleverna får bättre självförtroende, tilltro till sin egen förmåga och en känsla av tillhörighet och bättre trivsel i skolan. I studien framträder dock några beteendemässiga nackdelar, såsom försämrade disciplin och högre frånvaro, hos de mer "normalbegåvade" eleverna. Däremot går det

inte att finna några signifikanta skillnader mellan de elever som samundervisas och de elever som får särskild undervisning i matematik, läsning och skrivning.

Trots att lärarna i Sundqvists och Lönnqvists (a.a.) studie upplever att läraryrket är krävande och hävdar att det är svårt att få tid för gemensam planeringstid, menar de att det är viktigt att samundervisande lärare och speciallärare/specialpedagoger utvecklar en inkluderande lärmiljö där allmänundervisning och specialpedagogiska insatser tydligare smälter samman. Resultatet i Sundqvists och Lönnqvists (a.a.) studie visar att fördelarna för elever som ges samundervisning framförallt är inlärningsmässiga, såsom högre betyg och bättre prestation. De sociala fördelar som nämns är att lärarparet har möjlighet att ge eleverna mer uppmärksamhet, vilket innebär att man fördjupar relationen och därför kan ge eleverna mer hjälp. Samtidigt visar studien att elever i svårighet får mindre uppmärksamhet och hjälp från klass- och/eller ämnesläraren och mer hjälp av specialläraren vilket kan vara både en kunskapsmässig och en social nackdel för dessa elever.

Sirkkos et al. (2018) studie visar att samundervisning i norra Finland främst består av ett samarbete i olika lokaler med utvalda elever. Lärarna har här en positiv syn på samundervisning och att det kan främja lärarnas professionella utveckling. Samundervisning anses här vara en tillgång när det gäller individualisering. De tar även upp vikten av att lärarparen matchas ihop på bästa sätt och att stöd ges från den egna skolledningen. Däremot har de inga problem med att finna tid för den gemensamma planeringstiden. Lärarna framhäver också glädjen i att få undervisa tillsammans och att ha möjligheten att dela ansvaret över arbetet som fördelar. Glädjen, samspelet och utvecklingen tillsammans är viktigare än matchande personligheter för dem. Lärarnas arbetsrelaterade stress sjunker och kvaliteten på undervisningen höjs också. De upplever även att undervisningen blir mer inkluderande och mer glädjefylld både för lärare och elever. Utrymmet och möjligheterna för en mer inkluderande utbildning förbättras också. I ett samundervisande klassrum ges lärare bättre möjlighet för att ta hand om de elever som behöver extra uppmärksamhet så att alla elever kan känna sig trygga, respekterade och hjälpta. Detta menar Satterlee Vizenor och Matuska (2018) skapar en framgångsrik skola med höga förväntningar, större tillgänglighet till lärare och en anpassad undervisning som tillsammans leder till skolframgång. Alla gynnas av att två samundervisande lärare uppskattar varenda en av sina elev och av lärare som dessutom

maximalt använder sin individuella styrka och sin individuella erfarenhet för att just utbilda alla sina elever.

4 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redovisas valda teorier som ligger till grund för vår forskning. Med tanke på formuleringen av vår frågeställning har den ekologiska systemteorin valts för att besvara de två första frågorna och det relationella perspektivet är specifikt utvalt för att besvara den tredje.

4.1 Ekologisk systemteori

Det som utmärker systemteorin i stort är, enligt Nilholm (2016), att helheten inte bara är och definieras av dess beståndsdelar, utan något mer. Det är i samspelet mellan delarna och i relationen mellan systemet och omgivningen som vi kan förstå hur hela systemet fungerar. Systemteorin kan ses som en liknelse till kroppens olika delar och samverkan mellan kroppsdelarna.

Den ekologiska systemteorin kallas också för *Bronfenbrenners teori* (Bronfenbrenner, 1979) och definieras av hur individer uppfattar och hanterar sin miljö. Denna teori kan ses som en brännpunkt mellan det biologiska, psykologiska och samhällsvetenskapliga som gemensamt styr individens samhälleliga utveckling.

Inom denna teori är det viktigt att se på barn i relation till alla de olika system som det är en del av. Ett barns förmåga att lära i grundskolan beror mer på lärstil och undervisningssätt än på individen eller hur bandet mellan hem och skola ter sig. De fyra system Bronfenbrenner lyfter fram är: mikrosystem, mesosystem, exosystem och makrosystem. Den utvecklingsmässiga betydelsen av dessa system härrör, enligt Bronfenbrenner (a.a.), från det faktum att de till viss del innefattar förväntningar på beteenden som förknippas med en viss samhällsposition. Roller har, enligt Bronfenbrenner (a.a.), en magisk kraft att påverka hur en individ behandlas, hur hen agerar och även vad hen tänker och känner. Principen gäller inte bara barnet i utveckling utan även andra i dess närhet. Förbindelser mellan personer, arten av kopplingarna dem emellan och deras inflytande på barnet är minst lika viktigt och kallas i det stora hela för

mikrosystemet. Mikrosystemet står alltså för ett sammanhang där barnet självt är fysiskt närvarande - till exempel skolan, medan *mesosystemet* består av relationer som finns mellan olika mikrosystem till exempel i utvecklingssamtal där skola och hem träffas. Det som sker inom systemet gäller inte bara i ett specifikt sammanhang utan även med koppling till andra - dels där barnet befinner sig, dels i sådana hen kanske aldrig kommer var del av men där det finns aspekter som indirekt kan påverka barnet till exempel förälders arbetsplats. Detta kallar Bronfenbrenner (a.a.) för *exosystem*. Sammankopplade system ska ses som ett realisering av övergripande mönster och organisering av sociala sammanhang som är gemensamma för ett samhälle i stort till exempel lagar, ekonomi och politik.

Sett ur skolans synvinkel handlar det alltså om till exempel styrdokument såsom skollag och läroplan. Sådana mer övergripande mönster kallar Bronfenbrenner (a.a.) för *makrosystem*. Senare lades det även till en biologisk nivå och en tidsaspekt till systemen. Medan Bronfenbrenner lät sig inspireras av Vygotsky har den ekologiska systemteorin även likheter med den sociokulturella teorin, visar Nilholm (2016). I dessa båda teorier läggs inte vikten vid sociala konflikter mellan olika grupper och klasser för att förstå skolan och samhället.

Inom den ekologiska systemteorin fokuseras det, enligt Bronfenbrenner (a.a.), inte på traditionella psykologiska processer exempelvis perception, motivation, tänkande och inlärning, utan på det innehållsliga (till exempel uppfattning, önsknings, fruktan, tankar om eller direkt kunskapsförvärv) och hur de psykologiska processerna förändras som en följd av individers exponering för och interaktion med miljön. Utveckling karaktäriseras av individens uppfattning om närmiljön hen befinner sig i, relationen till den liksom personens groende intention att upptäcka, upprätthålla eller ändra egenskaperna i denna. Det som är viktigt för utveckling och beteenden är just uppfattningen av miljön snarare än hur den existerar sett ur en "objektiv" verklighet. Bronfenbrenner (a.a.) menar alltså att de fyra systemen är objektivt sedda i en annars enhetlig värld.

Större delen av den ekologiska systemteorins beståndsdelar är också kända begrepp inom beteendevetenskap och samhällsvetenskap, såsom till exempel: molär aktivitet (som betyder att en aktivitet är mer än en tillfällig händelse), dyad (tvåfaldighet; när två individer ger något en "mening" utifrån dess bakgrund och syfte), roll, inställning, socialt

nätverk, institution, subkultur, kultur. Utmärkande för just Bronfenbrenners teori (1979) är det sätt på vilket dessa begrepp interagerar med sin omvärld.

Samspelet mellan människor och dess samhälle är ett beteendevetenskapligt fokusområde när det handlar om personlig utveckling, då ekologin involverar både det progressiva och det ömsesidiga som uppstår mellan en människa och hens levnadsmiljö, då den ekologiska processen påverkas av relationen mellan dessa och det större sammanhang de existerar i.

Den ekologiska systemteorin används även för att förstå ett barns situation i skolan genom analys av alla eller några av systemnivåerna, menar Nilholm (2016) vidare. Teorin uppmärksammar flera faktorer som påverkar barns situation och utveckling och ser på skolan som ett eget system. Denna teori med delar som hänger ihop på olika sätt både för barnen, personal och skolan som helhet stämmer väl in på vårt sätt att se på ett tvåläraresystem, varför vi valt att analysera vald empiri utifrån just Bronfenbrenners (a.a.) fyra begrepp - mikrosystem, mesosystem, exosystem och makrosystem.

4.2 Relationellt perspektiv

Forskningsinriktningen mot det relationella perspektivet grundas på en föreställning om att människan är en relationell varelse som, enligt Aspelin (2013), kännetecknas av ett intresse för vad som sker människor emellan. Det *relationella perspektivet* innefattar tre aspekter, menar Aspelin (a.a.), vilka är: att relationer är den huvudsakliga analysenheten - separata individer och sociala strukturer uppfattas som livlösa abstraktioner, att den sociala verkligheten är dynamisk och föränderlig och att sociala fenomen är komplexa sociala sammanhang. Bronfenbrenner (1979) å sin sida definierar att en relation uppnås när en person uppmärksammar eller deltar i aktiviteter tillsammans med andra.

I ett relationellt perspektiv är konkreta uttryck för mänskligt liv av största intresse.

Aspelin (a.a.) för diskussionen vidare med att det finns ett dubbelsidigt relationsbegrepp i detta perspektiv, där den första nivån är aktiviteter som strukturerar utbildningens sociala liv. Det betyder att lärarna är med om att bygga upp en socialitet och ordning i utbildningen som eleverna känner igen. På en andra nivå ses relationell pedagogik som avbrott eller genombrott i vardagslivets strukturer. Det innebär ett genuint och personligt möte, en händelse som inte är förutsägbar, oplanerad och kanske inte ens märkbar.

Vidare menar Aspelin (a.a.) att det är skillnad mellan vardagligt relationsarbete och relationell pedagogik. Den kan beskrivas som ett teoretiskt synsätt på utbildning där relationer, snarare än individuella och kollektiva förhållanden, står i centrum. Motsatsen är det *kategoriska perspektivet*, där elevers svårigheter definieras som deras egenskaper. Här talar man om *elever med svårighet*, medan man i det relationella talar om *elever i svårighet* då dessa berör hur eleven har det i den specifika lärmiljö där hen befinner sig. Vidare i det relationella perspektivet är den pedagogiska relationen central, menar Aspelin (2013) och Skolverket (2018a). Med detta menas bland annat samspelet mellan: lärare-lärare, lärare-elev, lärare-grupp, elev-elev, elev-lärare och elev-grupp.

De begrepp som ringar in perspektivet och som alla handlar om det som händer och existerar mellan olika personer, är: relation, kommunikation, interaktion, dialog och mänskliga möten.

Forskning visar att det är just relationen lärare och elev och dess kvalitet som är av största betydelse för elevers utveckling och lärande, men också att dessa relationer är levande, ömtåliga och därför lätt kan skadas.

Rosenqvist (2013) anser att synsättet ur just ett relationellt perspektiv också innebär att en elevs förutsättningar för att nå vissa mål eller krav skiftar utifrån hur omgivningen runt individen ser ut och vi ska därför titta närmare på just tryggheten och relationerna i tvålärarsystemet - både inom lärarparen men också mellan eleverna, inte minst ur en specialpedagogisk synvinkel.

Med utgångspunkt från just det relationella perspektivet kommer vi därför att analysera vår empiri utifrån *relationerna mellan lärare, elev och grupp* som redan nämnts i detta avsnitt.

5 Metod

I detta kapitel redovisas de metodval och urval vi gjort samt undersökningens bortfall. Dessutom visas hur vi har bearbetat empirin, aspekter kring trovärdighet och tillförlitlighet samt de forskningsetiska överväganden vi gjort som tillsammans möjliggör genomförandet av vår studie.

5.1 Metodval

Utifrån vårt syfte valde vi det Bryman (2018) benämner som kvalitativ intervjuundersökning som vår forskningsstrategi. Vi valde vidare att göra en tematiserad intervjustudie, där tematisering enligt Kvale och Brinkmann (2014) finns till för att formuleringen av forskningsfrågor och teori ska bli klargjorda innan intervjuerna börjar. Till detta upprättades en intervjuguide (se bilaga 2) med syfte att vi därefter ska kunna genomföra semistrukturerade intervjuer. Bryman (a.a.) menar att det i denna typ av intervjuer finns både struktur och flexibilitet, då vi på detta sätt kan komplettera med följdfrågor där det behövs, där vi finner något intressant att utveckla och där vi vill få fördjupad kunskap.

Vid genomförande av alla typer av intervjuer används en intervjuguide som en minneslista för forskaren så att valt ämnesområde är i fokus. Som forskare ska man dock inte förvånas om intervjupersonen väljer att besvara frågorna i en annan ordning än den som nedtecknats. Börjar man då avbryta kan nämligen effekten istället bli osäkerhet eller irritation och intervjupersonen kan genast upplevas som tystare.

En lyckad intervju skiljer sig inte mycket från vanliga lugna, stödjande och förstående vardagssamtal, menar Repstad (2007) och klarar man av sådana samtal, besitter man redan de viktigaste mellanmänskliga färdigheter som är nödvändiga för en god och kvalitativ intervju.

5.2 Urval

Vid genomläsning av litteraturen på valt forskningsområde och med hjälp av diverse sökningar på Internet fick vi fram ett antal kommuner vars skolor arbetar med samundervisning utifrån ett tvålärarssystem. Ur dessa fann vi sedan gemensamt de som bäst överensstämde med vårt problemområde utifrån årskurs - fokus för vår studie är grundskolan, F-9 - och att de stolt lyfter fram sitt tvålärarskap via sina hemsidor och/eller att de under flera år har använt sig av samundervisning som arbetssätt.

Två av våra respondenter är specialpedagoger - varav en arbetar i kommunal verksamhet och en på fristående skola. Övriga tre respondenter är rektorer för dels en fristående skola, dels en kommunal skola och en är före detta rektor för en kommunal skola, numera författare. Eftersom att rektorn är en viktig förutsättning för organisationen med tvålärarssystem och specialpedagogens roll, valde vi att även ha med denna yrkesprofession. Fyra av våra respondenter är kvinnor och en är man. Dessa har vi genomgående valt att omnämna vid fiktiva namn i alfabetisk ordning på grund av det Bryman (2018) benämner som etiska skäl och konfidentialitetskrav. Namnen som valts lyder: Alex, Billie, Charlie, Dana och Eli.

Repstad (2007) poängterar att huvudkriteriet för vem som blir aktuell för en intervju är att man som forskare anser att den utvalda personen har viktig och relevant information att ge. Även detta har vi uppfyllt genom att alla våra intervjupersoner är före detta eller stadigvarande yrkesverksamma skolledare och specialpedagoger. Vårt urval är alltså målinriktat, med vilket Bryman (2018) menar att dess syfte är att valda forskningsfrågor blir besvarade.

Kontakt med våra intervjupersoner upprättades via mejl där vi tydliggjorde syftet med vår studie och önskan om att få till en intervju på just deras skola. Missivbrev och samtyckesblankett bifogas också i detta mejl.

Missivbrevet (se bilaga 1) ger information om bakgrunden till varför vi önskar en intervju med just dem och att vi anser att just de sitter på ovärderlig kunskap för vår studie.

Några andra av våra urvalskriterier är att bland våra utvalda skolor finns både kommunala och fristående verksamheter i socioekonomiskt starka och utsatta områden, något som underlättar för att skönja likheter och skillnader i hur man använt sig av ett tvålärarssystem på skolorna och vilka vinster som kommer ur detta.

Urvalet representeras av två stycken skolor i storstadskommun, varav en kommunal verksamhet i socioekonomiskt utsatt område och en fristående skola i socioekonomiskt tryggt upptagningsområde. Dessutom finns en fristående verksamhet på landsbygden och en kommunal verksamhet i en småstadskommun representerade bland de utvalda skolorna. Av dessa är två stycken F-9 skolor, en är en F-6 skola och en är en 7-9 skola.

5.3 Bortfall

Vår intention var att efter genomförd intervju samla in dokument och kvalitetsrapporter (se bilaga 2) över skolornas tvåläraresystem. Dessa ville vi analysera för att om möjligt kunna understryka det vår empiri visar. Tyvärr var några av respondenterna ovilliga till att dela med sig av dylik information och i vissa fall existerade inte någon sådan dokumentation alls.

5.4 Genomförande

I vårt missivbrev och samtyckesblankett (se bilaga 1) tydliggörs också att det är de själva som äger rätten att välja den intervjuform de själva föredrar - med eller utan bild, via telefon eller via något digitalt media till exempel Zoom. När det gäller intervjuer, menar Repstad (2007) att det är en fördel att ha dem ljudinspelade, då även tonfall och en ordagrann återgivning av det sagda finns med, vilket underlättar för själva analysen.

Därför spelades tre av intervjuerna in digitalt med bild via Zoom, medan resterande två respondenter föredrog att delta i en telefonintervju. För vår del var det en stor fördel att alla intervjuer spelades in digitalt. Inte bara sett till pågående pandemi och de begränsningar för kontakter och relationer utanför den egna familjen som kommit på grund av världsläget, men också att våra respondenter bor och verkar utspridda i hela Sverige med stora fysiska avstånd.

Intervjuerna omfattade mellan ca 20 minuter till ca 1 timme.

5.5 Bearbetning

För att synliggöra våra resultat har vi valt är en tematisk analys. Bryman (2018) menar att just denna analyskategori fungerar så att olika teman som går att koppla till studiens frågeställning identifieras ur den insamlade empirin. Då får forskaren en djupare teoretisk förståelse för sitt material och koppling till vald litteratur. Braun och Clarkes (2006) modell för tematisk analys delas in i sex punkter: gör dig familjär med din empiri, genomför de första kodningarna, leta efter teman, granska valda teman, definiera och namnge teman och slutligen sammanställ själva rapporten (s. 87).

I vår forskning följer vi till stora delar just dessa punkter.

Vårt första steg var att göra oss bekanta med vår insamlade empiri då alla intervjuer genomlyssnades av oss båda för att synliggöra så många detaljer ur dem som möjligt. Enligt Bryman (a.a.) tar transkribering mycket tid och därför valde vi ut särskilt intressanta delar utifrån vårt syfte och vår frågeställning som tillsammans får bilda grunden i vårt resultatavsnitt och för att bibehålla konfidentialiteten används fingerade namn för samtliga av våra intervjupersoner (Kvale & Brinkmann, 2014).

Som andra steg valde vi den induktiva bearbetningsformen, med vilken enligt Kvale och Brinkmann (a.a.) betyder att vi efter djupstudie av samtliga intervjuprotokoll gör en övergripande beskrivning över empirin. Repstad (2007) och Bryman (2018) poängterar båda två att en intervjuanalys ska ses som en process som består av att man som forskare sorterar data så att mönster och struktur kan framträda och underlättar för tolkningen av insamlat material då vi även genomför en första kodning utifrån insamlad data. Bryman (a.a.) menar att det vanligaste kriteriet för att just hitta mönster i data är repetition, när ett tema framträder upprepade gånger i materialet.

Det tredje steget var att skönja teman i det vi såg framträda i vårt intervjumaterial. Vi upprättar då ett dokument där minst ett signifikant citat från var och en av respondenterna framträder under varje kategori. Därefter granskar vi, som vårt fjärde och femte steg, gemensamt teman som framträtt och utifrån syfte och frågeställningar diskuterar vi oss fram till en slutlig, gemensam definition. Vi landade i fyra teman, vilka lyder: trygghet, inkludering och specialpedagogens roll, lärarparets dynamik och samsyn samt organisation och ekonomi.

I vårt sjätte steg sammanställer vi resultatet utifrån dessa teman och liksom Kvale och Brinkmann (2014) poängterar försöker vi genomgående hitta en balans mellan löpande text och citat i hela resultatkapitlet.

Empirin analyseras sedan utifrån den ekologiska systemteorin med begreppen mikrosystem, mesosystem, exosystem och makrosystem och utifrån det relationella perspektivet analyseras vårt insamlade material med fokus på lärare, elev och grupp.

I vår resultatdiskussion diskuterar vi slutligen resultat och slutsatser i relation till litteratur och tidigare forskning samt teori.

5.6 Trovärdighet och tillförlitlighet

Tre av de viktigaste kriterierna för bedömning av en samhällsvetenskaplig undersökning är enligt Bryman (2018): reliabilitet, replikation och validitet.

Med reliabilitet menas tillförlitlighet vilket rör frågan om resultatet överensstämmer med tidigare resultat från en liknande undersökning när den görs om på nytt, eller om den påverkas av antingen slumpmässiga eller tillfälliga saker. Då vår intention är att vår studie ska vara trovärdig är det viktigt att den går att upprepa eller reproducera - med andra ord att den går att replikera.

Validitet är ett bedömnings sätt och ett av de viktigaste kriterium för om slutsatserna från en undersökning hänger ihop eller inte. Det finns huvudsakligen fem olika typer av validitet, menar Bryman (2018), nämligen: mätningvaliditet, intern validitet, extern validitet, ekologisk validitet och följdriktig validitet

Av dessa berörs vår studie av ekologisk validitet, vilken rör frågan om samhällsvetenskapliga resultat är tillämpliga i människors vardag och i deras naturliga sociala miljöer. Vår studie berörs av just denna då vi har intervjuat rektorer och specialpedagoger om tvålärareskap och hur det tillämpas på deras skolor. Även följdriktig validitet som främst berörs om författarna till en forskningsrapport formulerar följder och drar slutsatser som stämmer överens med deras forskning och de resultat som den har gett upphov till, eftersom vi som skrivit detta examensarbete har försökt att både dra slutsatser och formulera följder utifrån våra resultat sprungna ur vår forskning.

5.7 Forskningsetiska överväganden

De grundläggande etiska principerna i forskning gäller, enligt Bryman (2018) och Vetenskapsrådet (2017): informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet uppfylls genom att vi i vårt missivbrev (se bilaga 1) informerat alla intervjupersoner om syftet med vår undersökning. Samtyckeskravet uppfylls främst genom samtyckesblanketten, men också i intervjuernas inledning. Här tydliggörs att det är intervjupersonerna själva som äger rätten till att avbryta sitt deltagande när som helst. De kan också välja att avstå från att svara på vissa frågor utan närmare förtydligande. Samtliga våra intervjupersoner skickar inför intervjun skriftligt också in sitt samtycke för att delta. Utöver detta äger de själva rätten att välja intervjuform för att just deras intervju ska kännas så bekväm som möjligt för dem.

Konfidentialitetskravet uppfylls genom att vi i missivbrevet tydliggör att allt material som samlas in i samband med intervjun endast är tillgängligt för oss, vår handledare och examinator. Vi poängterar även att efter intervjun transkriberas delar för att fungera som betydelsefull del av vår undersökning. Alla medverkandes namn, kön, arbetsplatser och kommuner fingeras på sådant sätt att deras identitet inte går att röja. Slutligen uppfylls nyttjandekravet genom att allt insamlat material kommer att raderas och förstöras efter att detta examensarbete är godkänt, så att det inte ska kunna hamna i orätta händer och att det inte heller ska kunna användas för annat ändamål än vad som är avsett.

6 Resultat

I detta kapitel redovisas vårt insamlade material som vuxit fram ur forskningen som ligger till grund för denna studie. Resultatavsnittet är indelat i fyra olika teman kopplat till vår empiri, nämligen: trygghet, inkludering och specialpedagogens roll, lärarparets dynamik och samsyn samt organisation och ekonomi.

6.1 Trygghet

Alla medverkande rektorer och specialpedagoger framhåller tryggheten det innebär för eleverna att alltid ha två lärare i klassrummet. Alex, Charlie och Eli lyfter också fram den stora fördelen i att tryggheten står stabil även när en i lärarparet är frånvarande, vilket innebär en tydligare kontinuitet för eleverna. Billie och Eli poängterar också att det därför aldrig blir några inställda lektioner. Eli förtydligar det såhär:

Den stora fördelen är att man är två i klassrummet. Är den ena sjuk finns där i alla fall en i klassrummet så undervisningen inte står stilla.

Just det att det alltid finns minst en av lärarparets lärare i klassrummet innebär att eleverna ges mer och tydligare undervisning, berättar Alex och vidare att alla elever i tvålärarsystem får mer hjälp än tidigare och vilket skapar trygghet. För Alex och Eli del innebär det att studieron och klassrumsklimatet förbättras och blir lugnare. Eli lyfter fram att hens tvålärarskap ger:

...mer kontinuitet för barnen och gör klassrumsklimatet lugnare.

Billie och Dana diskuterar vidare kring fördelen med att vara två lärare, något som på flera sätt fördjupar och underlättar informationsinhämtningen för eleverna. Billie menar att:

Man [lärarparet] kan förklara på två vis. Man [eleven] kanske går bättre ihop med den ena.

...medan Dana förtydligar att:

Elever väljer att ta hjälp av den lärare som förklarar på ett sätt som får dem att förstå.

Även elevernas psykiska mående uppmärksammas av Alex kopplat till vikten av att då vara två lärare i klassrummet. Hen uttrycker det såhär:

Om någon inte mår bra vågar de berätta det eftersom det alltid finns minst två lärare i klassrummet, eller om någon behöver lite extra stöttning eller har varit sjuk, om det har hänt någonting.

Alex förtydligar att som lärarpar hinner man se alla eleverna i och med att man just är två och att eleverna därigenom ges bättre självkänsla.

Charlie lyfter också fram att alla elever har fördel av ett tvålärarsystem - med eller utan stödbehov, men också de utan. Hen uttrycker det så här:

Trygghet. Trygg atmosfär. Vi ger alla elever möjlighet att lyckas bättre.

Genom vardagliga elevsamtal förstår Dana att eleverna själva verkligen uppskattar att det finns tvålärarskap på deras skola. Däremot är det ingen av våra respondenter som upplever någon negativ aspekt gällande tryggheten för just eleverna. Charlies uttalande sammanfattar detta väl:

Vi hade aldrig kört [på med vårt tvålärarsystem] i 10 år om vi inte trott på detta!

6.2 Inkludering och specialpedagogens roll

Alex, Billie och Charlie ger olika syn på hur elevassistenter används sedan man tog sig an ett tvålärarsystem jämfört med tidigare. På skolan där Billie arbetar finns en särskild undervisningsgrupp där lärare och elevassistenter ingår. Billie förtydligar att:

Vi har många familjehemsplacerade barn och många av dem finns i en egen grupp med egen lärare och elevassistenter. Vi har också hemmasittare.

På Charlies skola använder de sig också av elevassistans men bara när behovet uppstår, medan Alex å sin sida menar att:

Elevassistenter behövs inte i lika hög grad.

Charlie menar vidare att de har skapat en trygg lärmiljö på hans skola där även deras elever som befinner sig inom autismspektrat och i neuropsykiatrisk svårighet mår bra. Men hen är också tydlig med att det finns omständigheter för när elever inte bör inkluderas. Hen förtydligar:

Inkluderingsstanken? Ja. Fin tanke - vanvettigt att genomföra. Det kan verka gravt menande för den klass de finns i. Självklart ska de vara i klassrummet. Men var går gränsen?

Extra anpassningar lyfter Dana fram till diskussion och menar att:

I ett tvålärarskap finns det mycket goda möjligheter att få ner extra anpassningar till ledning och stimulans, vilket leder till mindre behov av extra anpassningar, vilket i sin tur leder till färre antal elever i behov av särskilt stöd.

Vidare funderar Dana över betydelsen av vilket synsätt man har i ett tvålärareskap på elever i behov av stöd, ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd. Eli däremot menar konkret att:

De positiva effekter jag kan se utifrån tvålärareskap för elever i behov av stöd är att lärarna ges bättre möjlighet att kunna fokusera på de elever som uppvisar svårigheter kring ett visst ämnesområde. Det kan alltså ges bättre utrymme för dessa elever.

...och får medhåll av Billie som menar att:

Mer får göras i klassen. Elever med särskilda behov. De eleverna får mer hjälp i klassrummet. Det blir inte lika utpekande att gå till någon.

De nackdelar tvålärareskap innebär för elever med särskilda behov är enligt Billie att de inte längre har någon anställd speciallärare sedan tvåläraresystem infördes på hans skola, men att man deltagit i det specialpedagogiska lyftet. Även Charlie berättar att de inte har varken specialpedagog eller speciallärare på deras skola, men att hen inte ser något negativt med detta. Däremot har alla deras lärare en specialpedagogisk kompetens och arbetar enligt vad de kallar "distribuerad spec", det vill säga att specialundervisningen naturligt finns ute i alla klasser alltid. Hen uttrycker det så här:

Vi har noll specialpedagoger och noll speciallärare, men 17 av 17 lärare med specialpedagogisk kompetens som har accepterat att det är en del i uppdraget. Vi har även assistenter när det behövs.

På Alex skola däremot har de kvar specialpedagogerna och man diskuterade mycket kring deras roll i tvålärareskapet innan man införde den nya organisationen.

Specialpedagogerna visade [sig] i klassrummet istället för att bara prata [och] handleda. [De] medverkade ibland även på utvecklingssamtal och elevresultaten ökade.

I sin roll som specialpedagog leder Dana arbetslagsträffar kring bland annat vissa elevgrupper med till exempel språkstörning eller kring individuella elever man känner oro för (beteenden, frånvaro etc.) och individuella möten med lärarpären där man djupgående samtalar kring till exempel elev, klass och grupp. Här har Dana rollen som vägledare. Hen genomför också lärandeobservationer i klassrum, särskilt där nyanställda lärare undervisar. Då ges hen möjlighet att direkt se vilken typ av stödbehov som existerar, hur eleverna reagerar på det läraren gör och det som undervisas - saker Dana lyfter fram i ett uppföljande samtal med berörd pedagog.

Utöver detta skriver hen pedagogiska utredningar och utredningar kring särskilt stöd för elever med anpassad studiegång som följs upp av möten med vårdnadshavare. Dessutom

skriver hen pedagogiska bedömningar för placeringar. Dana sitter även på olika avstämningar veckovis tillsammans med andra kollegor som till exempel skolsköterskan med vem hen gemensamt tar upp individuella elever som de fått signaler om från undervisande lärare och enas om vilket nästa steg blir. Avstämning med skolans två stormentorer - en i taget - förekommer också. Deras fokusområde är frågor som rör närvaron hos eleverna. I dessa möten blir Danas roll att se om det är något pedagogiskt som är avgörande för elevens frånvaro, vad det kan bero på - är det psykosocialt eller en kombination av olika anledningar.

Dana träffar även kollegorna i skolans elevhälsoteam varje vecka med vilka hen har elevkonferenser. En gång per månad närvarar skolläkare och skolpsykolog och då hjälps man gemensamt åt kring elevärenden där de upplever att de kört fast, så kallade komplexa elevärenden. Därutöver är det också målsamtal ungefär en gång per månad där Dana tillsammans med skolans rektor sitter ner enskilt med alla högstadielärare med fokus på de elever som inte uppnår målen.

Jag ser mig som hjälp åt lärarna att definiera vad som gör att just dessa elever inte når målen. Vad görs idag? Av det ni gör idag, är det något ni ska fortsätta göra eller är det något ni bör justera [och] vid nästa mötestillfälle följs detta upp.

Ytterst sällan är Dana i kontakt med Socialtjänsten kring elever som har en problematisk skolfrånvaro där Socialtjänsten vill få kunskap om vilka insatser som görs från skolans håll. Ibland är hen också med vid återgivning från logoped eller psykolog när deras utredningar är färdiga.

Dana medverkar också vid träffar med föräldrar till elever med mer omfattande stödbehov. Inför dessa träffar har hen uppföljningsmöten tillsammans med en stormentor. Vid dessa möten är hens roll att återge en övergripande helhetsbild från samtal med berörda lärare, medan stormentorn ger en kompletterande bild kring den sociala biten.

Detta liknar i stora drag även Elis arbetsuppgifter. Hen upprättar åtgärdsprogram, genomför pedagogiska utredningar, har kontakt med skolpsykolog och skolans elevhälsoteam. Dessutom är Eli delaktig i författandet av remiss för språkliga utredningar och förberedande utredning av dyslexi. Däremot tillhör inte klassrumsobservationer Elis huvudsakliga syssla men det kan hända att hen genomför sådan för att synliggöra något specifikt.

Eli ser också tydliga nackdelar med tvålärarsystemet, nämligen att:

De negativa effekter jag kan se utifrån tvålärareskap för elever i behov av stöd är att man kanske missar en svårighet inom det ena ämnet, vilket kan komma att genomsyra även något annat ämnesområde. Har du till exempel dyslexi kan det bli synligt även i matematiken.

Danas åsikt är att det inte finns några negativa effekter alls med tvåläraresystemet för elever särskilt inte för de som är i behov av stöd, utan menar att allt handlar om hur man använder sig av sitt tvålärareskap och Charlie är mycket stolt över Skolinspektionens uttalande om hans skola:

Ni möter *alla* elever.

6.3 Lärarparets dynamik och samsyn

Alex och Charlie diskuterar båda hur ett tvålärareskap också innebär att ett kollegialt lärande äger rum då två lärare samarbetar i samma klassrum. Alex förtydligar att:

Man pratar mycket om det kollegiala lärandet och detta är det optimala kollegiala lärandet... Detta blir kollegialt lärande på riktigt. Att ge feedback till varandra, men aldrig så att elever hör.

Dana och Eli berättar båda två att eleverna i klassrummet känner av hur lärarna samverkar och deras inbördes balans. Eli menar att:

Teamtanken är viktig för balansen i klassrummet. Det kan inte vara att den ene är ledaren och den andre hjälplärare, utan det måste vara två som är lärare. För barn är snabba på att känna av vilken balans det är i klassrummet.

Alex, Dana och Eli poängterar också vikten av att organisera lärarparen på ett gynnsamt sätt, både vad gäller nyanställningar men också i matchningen när man startar upp ett tvåläraresystem. Alex menar att:

Det är viktigt att se till att paren fungerar. Pratade mycket om detta både innan och efter några veckor och hade uppföljningar. /: Mycket jobb med att få till paren, hur vi skulle göra, värderingar, specialpedagogens roll, förstelärarna och så vidare. Sen rullar det bara på.

Dana å sin sida lyfter fram att:

Ett lyckat tvålärareskap är som ett lyckat äktenskap - bra matchning, medvetna om varandras styrkor som man kan dra nytta av i olika sammanhang. Det handlar inte om personkemi utan om samsynen i lärarparet. Det är det som gör att det fungerar. Det är det som avgör om matchningen är god eller ej.

Charlie framhåller att:

Vi samlar på de lärare som vill hjälpa varandra, lyfta varandra.

Vi är här för elevernas bästa. Med tvåläraresystemet kan du möta behovet NU.

Att vara lärare hos oss är att vara lärare. [Den individuella] läraren är värdefull [för oss]. Alla våra respondenter menar att det finns flera fördelar med att samarbeta. Att nyutbildade lärare har någon att luta sig emot är något som Alex, Billie och Dana lyfter fram, som menar att det alltid finns någon att ha ärliga didaktiska samtal med. Billie menar att:

Det blir en mer likvärdig bedömning och man har alltid någon att diskutera med.

Även Charlie pekar på hur viktigt det är att samarbetet lärarna emellan är gynnsamt och vikten av att finnas där för varandra. Hen uttrycker att:

Vi har ett lärarpär som är *extremt* framgångsrika. De är *alltid* tillgängliga för varandra.

Alex menar att införandet av ett tvåläraresystem är bra för eleverna och att på köpet mår också lärarna bra av detta arbetssätt. Hen målar upp bilden av stämningen i ett arbetslag, bara några veckor in i tvålärareskapet:

De var riktigt lyckliga!

Nackdelarna med arbetssättet i ett tvåläraresystem är enligt Billie och Dana att lärare därefter kan uppleva att det är svårt att arbeta ensam. En annan nackdel kan uppstå om man inom lärarpäret har väldigt olika syn på stöd och anpassningar åt elever, hur man ska bedriva undervisning och hur prestigelös man bör vara. Billie menar att:

[Man] blir...lite bekväma i sitt tvålärareskap och blir nervösa att vara ensamma. Även de nya lärarna skulle tycka att det skulle vara jobbigt att vara ensamma. De blir livrädda om de blir själva.

Dana menar att:

Det är inte språket som är direkt avgörande utan elevsynen och vilken syn på stöd man har. En specialpedagogisk syn på stöd från lärarnas synvinkel gör att eleverna tyr sig till dem, vilket kan påverka lärarpäret som kan känna att man inte riktigt lirar eftersom att man inte har en samsyn.

6.4 Organisation och ekonomi

Två av våra respondenter arbetar på varsin fristående skola som bara får den kommunala skolpengen alla skolor tilldelas, vilket innebär att de inte får några extra pengar efter att

de har infört ett tvåläraresystem på sina skolor. Charlie berättar att de vill göra det bästa möjliga av de pengar de får för varje elev. Hen lyfter fram att:

Vi tog skattepengen och ville göra något mer av den./:/Det går bra ekonomiskt för oss.

Man ser till att ta hand om skattepengarna bättre.

Även Alex, som arbetar på en kommunal skola, påpekar att inte heller de tilldelats några extra pengar. Hen framhåller att:

Det var ett krav från kommunen att det skulle var kostnadsneutralt.

På Billies skola ges de däremot extra pengar för att arbeta i ett tvåläraresystem. Hen förtydligar:

Ja, vi har fått lite extra pengar.

De hinder som finns för att alla skolor i Sverige skulle arbeta i ett tvåläraresystem är enligt Billie, Charlie, Dana och Eli ekonomiska. Dana menar att:

Det främsta hindret för att tvåläraresystemet ska få ett bredare genomslag i den svenska skolan som helhet är pengar./:/Det kostar men det smakar ju så väldigt bra./:/Tvåläraresystemet är en långsiktig investering.

På Alex skola behöver lärarna vara fler timmar än normalt i klassrummet, men å andra sidan behöver de bara planera hälften av sina undervisningstimmar. Däremot innebär införandet av tvåläraresystem på Charlies skola en lättnad i antalet undervisningstimmar. Även på Danas skola arbetar man med sitt tvåläraresystem på liknande sätt som på Alex skola, men här enbart inom de teoretiska ämnena. På Elis skola däremot planerar lärarparen matematik och svenska var för sig, medan övriga ämnen planeras tillsammans och på Billies skola har lärarna lite mer undervisningstid än innan de införde arbetssättet med tvålärareskap. Alex förtydligar:

Lärarna behöver vara i klassrummet fler timmar, men det blir mindre att planera och mindre att rätta och mindre stress.

...medan Dana lyfter fram att:

En lärare åt gången planerar och ansvarar för undervisningen, medan de andra fungerar som fysiska komplement i klassrummet.

Eli å sin sida menar att:

Lågstadiet./:/genomsyras av ett tvålärareskap där man jobbar i en och samma klass och delar upp ämnena sinsemellan utefter lärarnas ämneskunskap - en ansvarar för svenskämnet och en ansvarar för matematiken, vilket innebär ett helhetsansvar.

Alex, Charlie och Dana framhåller att arbetsbelastningen lättar i ett tvåläraresystem av att man delar arbetet med någon annan. Charlie menar att:

Max 20 elever i varje klass med två lärare per klass... Arbetsbelastningen blir lättare.

...medan Dana förtydligar att:

:/och här har ju tvålärareskapet den fördelen att du har någon att dela bördan med. Du har en kollega med snarlik utbildning och kanske en annan erfarenhet som gör att du mår med det här tuffa men viktiga uppdraget.

Charlie och Dana kompletterar bilden av hur arbetet i lärarparet går till och berättar att det finns en flexibilitet i hur lärarna på deras skolor arbetar. Charlie menar att:

De här fem eleverna behöver en egen grupp under några veckor i något ämne eller så har man de som vill arbeta lärarlett i ett rum och de som vill arbeta självständigt i ett annat rum.

Även Dana förklarar att alla lärare på hans skola använder olika arbetssätt för att möta sin individuella elevgrupp och ibland händer det att man delar upp eleverna mellan sig inom lärarparet utifrån stöd och behov. Dana förtydligar att:

Vissa lärare arbetar statiskt i samma, gemensamma klassrum medan andra är mer flexibla och delar upp eleverna i mindre grupper vilket kan gynna de elever som skulle vara i behov av särskilt stöd [utifrån svårigheter med organisering, planering eller intrycks känslighet] som blir hjälpta av att klassen delas.

Tvålärareskapet är viktigt menar Dana vidare, men hen ställer sig också frågan vad man ska göra för att behålla de behöriga lärarna. Hen lyfter fram att:

Att försvara tvålärareskap kan man absolut, med det är inte där fokus bör ligga. I första hand behöver man arbeta med frågan - behöriga lärare? Hur ska vi få behålla våra lärare? Varje år har vi en hög andel lärare som slutar arbeta som lärare. Så vi behöver dels se över till exempel arbetsmiljön och arbetsbördan.

Eli å sin sida framhåller att:

Tvålärareskap innebär något pedagogiskt riktigt som innebär mer kontinuitet för barnen och gör klassrumsklimatet lugnare.

Både Alex och Billie anser sig ha svaret på hur de ska lyckas behålla sina behöriga lärare.

Alex menar att:

Fler söker sig till en skola med tvåläraresystem eftersom många vill jobba på det sättet. I en förlängning så blir läraryrket mer populärt och fler vill bli lärare. På kort sikt bra och på lång sikt bra. Det finns lärare som bara söker sig till oss.

Billie å sin sida menar vidare att införandet av ett tvåläraarsystem kan vara ett sätt för obehöriga att få arbeta tillsammans med en behörig och att det på hans skola finns minst en behörig i varje lärarpar. Charlie å sin sida lyfter fram att:

[Studenter] kunde komma in på lärarutbildningen utan att ha så höga betyg alls. När vi får ut dem som lärare måste vi ta hand om dem och göra dem bättre. Genom att jobba med tvåläraarsystem.

Dana lyfter också fram elevhälsans arbete:

/:Ett tvåläraarskap bestående av behöriga lärare med olika typer av erfarenhet tillsammans med en elevhälsa där rektor förstår syftet med en elevhälsa och framförallt hur elevhälsan ska samverka med lärarna, det är det som gynnar [alla] våra elever.

7 Analys och teoretisk tolkning

I detta kapitel redovisas analysen av slutsatser som framkommit ur resultatet kopplat till vårt problemområde och studiens syfte. Här tolkar, jämför, förklarar och kontrasterar vi mot bakgrund i den ekologiska systemteorin och det relationella perspektivet med fokus på deras centrala begrepp.

7.1 Ekologisk systemteori

Specialpedagogernas och rektorernas berättelser om tvåläraarskap och elever i behov av stöd på deras skolor kan relateras till den ekologiska systemteorin. Det Bronfenbrenner (1979) benämner som ett *mesosystem* kan jämföras med att alla rektorer och specialpedagoger som intervjuats för vår studie poängterar att införandet av tvåläraarsystem på deras skolor inneburit ökad trygghet för eleverna - dels att det alltid finns två lärare i klassrummet, dels stabilitet och kontinuitet för klassen om en i lärarparet skulle vara frånvarande. Man vittnar också om att inga lektioner längre ställs in.

Alex menar att hans elever i och med organisationsförändringen får mer individuell hjälp, medan lärmiljön på Charlies skola nu är så trygg att även de elever som befinner sig i neuropsykiatrisk svårighet mår bättre utifrån det inkluderande arbetssättet som tvåläraarskapet innebär. Eli vittnar om att det har blivit ett lugnare klassrumsklimat för alla deras elever.

Elevers psykiska mående är oerhört viktigt att ha i beaktande. Alex diskuterar att då det numera alltid finns minst en lärare i klassrummet, vågar fler elever som inte mår bra ventilera det, även de som är i behov av särskilt stöd. Vidare lyfter Alex att elevers självkänsla har stärkts då de två samarbetande lärarna får en tydligare överblick över elevgruppen än vad man får som ensamarbetande. I vår studie kommer det även fram att Charlies och Danas skolor har så kallade flexibla elevgrupper sammansatta utifrån bland annat organisations- och planeringssvårigheter liksom intryckskänslighet hos den individuella eleven. I ett klassrum bemannat med två lärare kan man på ett annat sätt än brukligt vara flexibel och dela in elever i mindre grupper sinsemellan utefter just behov. Ur ett inkluderingsperspektiv leder detta till att elever i behov av stöd kan stanna kvar i sina hemklassrum.

Organisationen och arbetssättet inom ett tvålärarsystem innebär och påverkar på många sätt elever positivt. Tvåläraryskap medför utifrån ett *mesosystem* enligt Eli just att pedagoger ges större möjlighet att fokusera på och ge mer uppmärksamhet åt elever i stödbehov - ett arbetssätt som gynnar alla elever. I vår studie lyfts det att genom att organisera sig i ett tvålärarsystem blir det kollegiala lärandet mer naturligt då man som samarbetande kollegor får möjlighet att lära utav och berika varandra med nya kunskaper. Vidare visar studien att tvålärarsystem också innebär en mindre arbetsbörda för den enskilde läraren då hen numera delar på ansvar om planering och rättning, vilket leder till att även kvaliteten på undervisningen förbättras. Det som påverkar elevernas fysiska tillvaro sett utifrån begreppet *mikrosystem* är att lärare mår bra och är lyckliga inom sitt tvåläraryskap, medan en negativ konsekvens sett ur elevers synvinkel uppstår när lärarparets samarbete är dysfunktionellt och man inte har en gemensam, jämlik samsyn i sitt klassrum.

På Billies skola finns en grupp för elever som behöver det vilket har positiv påverkan på både de elever som finns inom den lilla gruppen, men också på eleverna som finns kvar i hemklassrummet. Detta kan relateras till den ekologiska systemteorins *exosystem* då sammanhanget påverkar individen, även i de fall då hen inte är fysiskt närvarande. Charlie menar dock att det kan finnas omständigheter då elever inte kan eller ska inkluderas in i sitt hemklassrum.

Fyra av fem respondenter - Billie, Charlie, Dana och Eli poängterar att det som ska till för att alla skolor i Sverige ska kunna införa ett tvålärarsystem är att mer pengar måste

satsas på skolan i stort från politiskt håll. Samtidigt menar Alex att tvåläraresystem inom kommunal skolverksamhet är kostnadsneutralt i jämförelse med tidigare. Billie lyfter att de tilldelas mer pengar för att kunna arbeta i den nya organisationen, medan de två som arbetar på fristående skolor - Charlie och Eli - menar att de inte har tilldelats mer pengar utöver den ordinarie skolpengen för att införa tvåläraresystem. Detta visar att det inte handlar om hur mycket pengar som läggs på skolan från stat och kommun på det som kallas för *makrosystemet* enligt Bronfenbrenner, utan att det mer handlar om en vilja och pedagogisk inriktning. Vi kan alltså inte se inga politiska eller ekonomiska hinder för att fler skolor ska kunna införa ett tvåläraresystem i vår studie.

7.2 Relationellt perspektiv

Våra respondenters berättelser om tvålärareskap och elever i behov av stöd kan direkt relateras till det relationella perspektivet (Aspelin, 2013). Samtliga poängterar den trygghet tvåläraresystemet innebär för alla elever. Vikten av en god pedagogisk relation mellan lärare och elev ses som central och lyfts samstämmigt fram i våra intervjuer.

Ingen av våra respondenter upplever att tvålärareskapet varit till någon nackdel för just relationsbandet mellan lärare och elev, snarare tvärtom. Att det alltid finns minst en ordinarie lärare i klassrummet även då någon är frånvarande innebär en tydligare kontinuitet, stärkt relation mellan lärare-elev och att elever får mer lärarhjälp nu jämfört med tidigare lyfts fram som exempel på detta. Nu kan de få hjälp från den av lärarna som de har närmast relation med eller den i lärarparet som kan förklara på ett så tydliggörande sätt att det leder till ökad förståelse för eleven. Relationen till lärarna fördjupas också då de nu hinner lyssna på alla sina elever, till exempel den som har det jobbigt på något sätt eller som känner sig utanför, vilket ger alla elever möjlighet till stärkt självkänsla.

På Alex och Charlies skolor finns fortfarande ett antal elevassistenter knutna till individuella elever, medan det på Billies skola finns en särskild undervisningsgrupp där elevassistenter ingår som resurs i gruppen utöver lärare. Alex upplever nämligen att de på hans skola inte är i behov av lika många anställda elevassistenter efter att tvåläraresystemet infördes jämfört med tidigare. Istället är de flesta eleverna inkluderade i sina hemklassrum där de har tillgång till och ges stöd från båda sina lärare.

Billie berättar att därför får lärarna arbeta mer aktivt i klassrummet med elever i behov av särskilt stöd, så att dessa få sina behov tillgodosedda. De behöver alltså inte längre

lämna gemenskapen i klassen för att få hjälp hos någon annan pedagog vilket är en vinst för dem.

Samtliga våra respondenter vittnar även om bättre mående och ökad trivsel hos lärarna sedan de började arbeta i ett tvålärarsystem och om lärarna mår bra smittar det i sin tur av sig på eleverna, vilket medför ökad trivsel för alla och relationen mellan läraren och alla hans elever stärks då ytterligare. Tvåläraryrket innebär nämligen att både studiero och klassrumsklimat förbättras och blir lugnare. Intervjupersonerna menar också att den största fördelen är att det numera aldrig ställs in några lektioner vilket i det relationella perspektivet mellan lärare och elevgrupp kan ses som något ytterst positivt för samtliga. Vetskapen att undervisningen fortsätter även då någon är frånvarande och att du inte behöver känna dig oombärlig när du är hemma ses också med stor lättnad och som en stor fördel. Den fortsatta kontinuiteten och tryggheten betyder också mycket för elevgruppen och är något som även får stöd i vårt resultat (se kap 6.1).

Alla de dagar som det är två lärare i klassrummet är det, vilket Eli poängterar, en stor fördel att just ha någon att dela allt det som ska hinnas med - dels undervisning, dels relationsskapande med alla elever. Det som utmärker Charlies skola är att de varken har någon anställd speciallärare eller specialpedagog, dock har samtliga lärare en specialpedagogisk kompetens och arbetar enligt vad hen kallar för "distribuerad spec". Det betyder att pedagogerna gemensamt tar hand om alla elever med och utan särskilda behov i respektive klassrum. Att lärarna har både en lärarutbildning och en särskild specialpedagogisk kompetens påverkar relationen mellan lärare och elevgrupp positivt, då de har högre utbildning och en större kompetens för att synliggöra och bemöta behoven toltalt sett. Den positiva eller negativa samverkan, roller och inbördes balans lärarparet visar påverkar ju elever direkt. Dock kan det i vissa fall vara till nackdel att en skola inte har tillgång till varken specialpedagog eller speciallärare.

Vårt resultat visar att arbete inom ett tvålärarsystem också påverkar relationen mellan eleverna själva när lärarpar på Charlie och Danas skolor själva väljer på vilket sätt de delar upp sig och eleverna sinsemellan. Här arbetar pedagoger flexibelt utifrån sin elevgrupp och dess behov vilket innebär att dels de elever som av någon anledning vill arbeta självständigt, dels lärarlett stundtals kan placeras tillsammans i separata rum.

Det kan också innebära att några elever behöver en egen grupp i ett specifikt ämne under några veckor. För elevernas del innebär denna struktur att elever med liknande behov av

stöd, stimulans eller behov av liknande lärmiljö placeras tillsammans. Relationen mellan individen och hans klasskamrater påverkar fördelningen i tillfälliga små eller stora grupper och mellan lärarledda och självständiga grupper.

Charlie förklarar vidare att dels behöver vissa elever bilda en egen grupp i något ämne under ett period, dels vill andra arbeta självständigt i ett eget rum medan klassen arbetar vidare lärarleddt i hemklassrummet. Det påverkar naturligtvis den enskilda eleven att få vara i en grupp tillsammans med andra elever med liknande behov och förhoppningsvis innebär det en effektiv och kvalitativ lärostund för de alla. Samtidigt menar Charlie att det finns gränser för hur mycket en enskild elev kan få påverka en grupp i negativ mening och att det samtidigt finns tillfällen då denne inte längre bör eller kan inkluderas.

Inkludering är i de flesta fall helt självklart, men det existerar alltså stunder när elevgruppen blir så lidande att det inte längre är försvarbart att låta en elev stanna kvar i det stora sammanhanget hemklassrummet kan innebära för vissa. Trots att Billie inte uttrycker det lika klart finns det även på hans skola en särskild undervisningsgrupp för särskilda elever och även här erbjuds elever som hamnar i svårlösta situationer detta alternativ.

8 Diskussion

I detta kapitel diskuterar vi de konsekvenser och avvägningar, val och ställningstaganden som gjorts på vägen fram till vårt examensarbets tillblivelse. Dessutom för vi här också en diskussion kring vår studies resultat och de slutsatser som gjorts med koppling till vald litteratur och tidigare forskning.

8.1 Metoddiskussion

Om inte världen vore i en pandemi var vår intention att genomföra kvalitativa observationer på skolor vilka infört ett tvåläraresystem. Detta skulle då efterföljas av ett samtal kring våra tolkningar av det vi upplevt och sett tillsammans i lärmiljön. Om så hade behövts hade kortare fördjupande intervjuer genomförts för att radera eventuella frågetecken som kan uppstå på vägen.

Intervju som metodform har också påverkats av rådande världsläge. Självklart hade intervjuer genomförda på plats i samma rum, mellan fyra eller sex ögon varit mest ultimata. I efterhand har vi dock insett att onlineintervjuer över Zoom var den metod som utifrån förutsättningarna fungerade bäst för att besvara alla frågor i vår intervjuguide (se bilaga 2) och den kvalitativa metod som var enklast att genomföra för oss. Respondenternas skolor ligger nämligen utspridda över hela vårt avlånga land och ingen ligger i vår direkta närhet. Därför skulle genomförandet av observation krävt mycket logistik och eventuellt även hotellövernattningar för oss.

I genomförandet av våra telefonintervjuer gick minspel och kroppsspråk helt förlorat och vi upplevde också tekniska svårigheter med att lyckas spela in dessa på ett användarvänligt sätt. I någon av dessa påverkades tyvärr ljudet så att vid genomlyssning hördes intervjuledaren väldigt tydligt medan intervjupersonens röst var väldigt svag, men med viss ansträngning gick det att höra allt.

8.2 Resultatdiskussion

De vinster av att arbeta i ett tvåläraresystem som kommer fram i vår studie är många. En är det kollegiala lärandet som de ständigt har tillgång till i och med att de har en nära samarbetspartner att ha ärliga och ständigt pågående didaktiska samtal med. Alex kallar denna samarbetsform för ett *kollegialt lärande på riktigt*, medan Elmbro (2020) menar att det blir till en naturlig och ständig skolutveckling där lärarna sporras och inspireras av varandra. I vår studie framkommer det också att det blir en mer likvärdig bedömning när man har någon nära till hands att diskutera med, vilket överensstämmer med Tidström (2020) som lyfter fram att lärarparen upplever trygghet i den gemensamma bedömningen.

De sex undervisningsmodeller (se kap 2.3) som enligt Gilbertsson och Lind (2021) tillsammans utgör definitionen av ett tvålärareskap kontrasterar mot den internationella forskningen vi valt att ta med i detta examensarbete, där Chitiyo (2017), Friend et al. (2010), Johnson (2020) och Keeley (2017) samstämmigt lyfter fram fem modeller för ett tvåläraresystem. Den tydligaste skillnaden är att Gilbertsson och Lind (a.a.) lyfter fram individualiserad undervisning som en undervisningsmodell i ett tvåläraresystem, något som helt saknas internationellt sett. En annan skillnad är att det som Shamberger et al. (2014) i vår forskningsöversikt benämner som teamundervisning hos Gilbertsson och Lind (2021) kallas samundervisning, men att den gemensamma innebörden är att lärarna ses som ett unisont och ytterst samspelt team. Vår studie synliggör samtliga modeller, dock upplevs den individualiserade undervisningen något oklart beskriven.

Våra respondenter framhåller likt Gilbertsson och Lind (a.a.) att det som styr vilket av dessa alternativ som är att föredra är dels elevernas behov, dels vilken elevgrupp man ställs inför och vilka individuella behov den består av, vilket skolämne som undervisas och vilket specifikt ämnesområde som ska delges till eleverna. Vi kan konstatera att valet av undervisningsmodell även kan ha att göra med vilket stadium i grundskolan som lärarparet tillhör, vilket också framkommer i vår studie där man på våra respondenters skolor har organiserat sitt tvåläraresystem olika. Då vissa av skolorna upplevs striktare organisationsmässigt, ligger det på andra skolor på lärarparens egna bord att styra över och organisera sin undervisning på det sätt som passar dem och deras klass mest fördelaktigt.

Att ett lärarpar hinner se hela sin klass stärker alla elevers mående, ger lärarna ett bättre välbefinnande och de känner sig mindre stressade. Att arbeta i tvålärarskap innebär ur Bronfenbrenners mesosystem (1979) att några av Alex kollegor känner sig lyckligare än tidigare. Tidströms (2020) och Murawski och Lochners (2011) studier vittnar också om att lärare upplever en lägre stressnivå än tidigare och att ett tvålärarskap kan vara direkt avgörande för lärares trivsel och ork - där ett tvålärarskap fungerar har lärarna roligt och skrattar tillsammans.

Alex, Billie, Charlie och Dana poängterar att med införandet av ett tvålärarsystem ska det finnas minst en behörig, legitimerad lärare i varje lärarpar och nyutbildade lärare ska lättare få stöd och ges möjlighet till kompetenshöjning. Att det dessutom finns yrkesverksamma lärare som aktivt önskar att få samarbeta med någon annan och direkt söker sig till skolor med ett inarbetat tvålärarsystem är även en viktig tillgång. Ur Bronfenbrenners makrosystem (a.a.) kan detta i förlängningen generera att läraryrket blir mer attraktivt så att fler vill utbilda sig till lärare. Enligt Tidström (2020) måste tvålärarsystem berikas med mer evidensbaserad forskning för att det ska stå orubbligt och ses som ett kostnadseffektivt alternativ för samhället i stort och generera att fler ungdomar väljer att söka till lärarutbildning. Detta arbetssätt kan också höja kvaliteten på elevernas individuella prestationer.

I vår studie kommer det även fram flera sätt på vilka alla elever gynnas i ett tvålärarsystem sett ur Bronfenbrenners mesosystem (a.a.). Alex och Eli berättar om hur klassrumsklimatet blir bättre och lugnare då det alltid finns två lärare i klassrummet, vilket innebär att de elever som behöver hjälp ges det fortare. Detta förbättrar också studieron, studieresultaten och ger bättre trygghet och mindre stress, menar Elmbro (2020) och Tidström (a.a.).

Vår empiri visar att alla elever på respondenternas skolor drar fördel i ett tvålärarsystem då lärmiljön upplevs lugnare när den bemannas med två samarbetande lärare. Alla elever ges då möjligheten till att lyckas ännu lite bättre än vad de hade gjort i ett klassrum bemannat med endast en ensam lärare. Detta talar för att tvålärarsystemet är något mycket positivt för skolor i stort - både nationellt och internationellt sett. För den enskilde eleven sett ur Bronfenbrenners mikrosystem (1979) lyfter lärarna i Tidströms (a.a.) studie fram att just införandet av ett tvålärarsystem är en klar vinst för alla elever oberoende av

stödbehov, vilket får medhåll från Skolinspektionen som upplever att lärarna på Charlies skola verkligen möter var och en av sina elever.

Alex diskuterar också det att deras elevers psykiska hälsa är bättre nu än tidigare och att de ges verktyg för att kunna utveckla en bättre självkänsla av just tvåläraresystemet, då det ständigt finns minst en ordinarie lärare för stöttning och hjälp. Även i Sundqvist och Lönnqvists (2016) studie framkommer det att eleverna generellt sett har fått ett bättre självförtroende, en högre tilltro till den egna förmågan och ökad trivsel sedan tvåläraresystemet infördes på skolan. Eleverna får mer och tydligare undervisning när lärare samarbetar i ett gemensamt klassrum än tidigare och lärarparets ständigt pågående kollegiala lärande är stor del i att de kontinuerligt utvecklas till att bli bättre pedagoger. På så sätt får också deras elever tillgång till starkare pedagogisk professionalitet, vilket gynnar alla. Elmbro (2020) poängterar just det att en ständigt pågående skolutveckling ger bättre pedagoger och Murawski och Lochner (2011) framhåller att två samundervisande lärare ger en högre undervisningskvalité.

Sett ur Bronfenbrenners mesosystem (a.a.) finns det klara fördelar för elever i behov av stöd med införandet av tvåläraresystem på en skola framhåller Alex, Billie, Charlie, Dana och Eli då alla elever mår bra i den trygga lärmiljö tvålärareskapet ger. Elever i behov av stöd ges mer direkt hjälp i hemklassrummet än tidigare och behöver sällan lämna det för enskild undervisning.

Trots att Skolverket, SPSM och regeringen (Thoutenhoofd, 2020; Utbildningsdepartementet, 2021) gemensamt verkat för att öka kompetensen och det kollegiala arbetet i lärarkåren kring elever i behov av stöd och neuropsykiatrisk svårighet för att öka inkluderingen finns det fortfarande dessvärre många hemmasittande elever som helt saknar förmåga och förutsättningar för att delta i den vardagliga undervisningssituationen. Detta ytterst viktiga problemområde berör Persson (2019) då det visar sig att styrdokumentet för förskola och skola genomsyras av en "anpassningsbehandling". Tänket att det är barnen och eleverna som ska anpassas till lärmiljön och inte tvärtom är genomgående, något som kan innebära att de specialpedagogiska insatserna får oönskat resultat och att eventuella avvikelser indirekt fördjupas. Detta för med sig att individen glider allt längre ifrån normen istället för att känslan av att vara inkluderad är självklar. Charlie poängterar att det trots allt finns vissa

omständigheter då inkludering inte är möjligt, vilket förklaras med att det kan uppstå situationer som är så gravt menande för klasskamraterna att det enda rätta är att ge enskild undervisning åt individen som behöver det. Uttalandet är unikt och inte helt politiskt korrekt i det att få vågar stå för eller diskutera detta närmare, men bör ses som ett dilemma som trots allt existerar. I vår litteraturgenomgång och forskningsöversikt har vi inte hittat något tydligt kring sådan gränsdragning, men det går att ana hos Hedin och Conderman (2019) då de anser att elever i behov av stöd *så långt som möjligt* ska inkluderas i sina hemklassrum, vilket får tolkas som att de anser att det finns en punkt då en elev inte längre ska inkluderas.

Samtidigt som den enda nackdel Elmbro (2020) upplever är den oro som fanns i lärarkollegiet innan tvåläraresystemet infördes, frågar sig Tidström (2020) varför tvåläraresystem inte har kommit tydligare på tal inom skolvärlden som helhet. Svaret är främst rädslan för att påverkan på skolans ekonomi, vilket vår studie visar är en ogrundad rädsla, och att traditionen av läraren som ensamvarg är väldigt djupt rotad i vårt skolsystem. Gilbertsson och Lind (2021) och Tidström (a.a.) får avsluta detta avsnitt med att det saknas grundligt genomförd svensk forskning på detta område som kan tydliggöra om ett tvåläraresystem trots allt kan vara en prisvärd och långsiktig lösning för skolsystemet totalt sett ur makrosystemet.

8.2.1 Specialpedagogens roll

Examensordningen (SFS 2017:1111) beskriver vikten av att utveckla lärmiljöer där speciallärare/specialpedagoger ges mandat att undanröja hinder och svårigheter, analysera svårigheter på individ-, grupp- och organisationsnivå samt vara ett stöd åt elever. Detta kan kopplas till Tidström (2020) som lyfter fram att det är rent ut sagt cyniskt att tro att lärarparet ensamt ska ses som en gigantisk resurs vilken ska lösa alla problem. Det som i verkligheten måste till är en samverkan där alla vuxna i elevens direkta närhet gemensamt arbetar för att undanröja hinder. Även ekonomiska konsekvenser kan, enligt Tidström (a.a.), föra med sig att man eventuellt skär ner på resurser såsom elevassistenter, speciallärare och/eller specialpedagoger, vilket är direkt förödande då kunskapen hos just speciellt utbildade personal är ett viktigt stöd inom hela tvåläraresystemet.

Specialpedagogen på en skola med ett inarbetat tvåläraresystem kan ur Bronfenbrenners mesosystem (1979) delvis ges en annan roll. Bland våra respondenter är det Billies och Charlies skolor som inte längre har någon anställd speciallärare eller specialpedagog men inte anser att det har några negativa konsekvenser. Lärarna hos Charlie arbetar enligt något som man kallar för *distribuerad spec*, vilket betyder att samtliga lärare har specialpedagogisk kompetens och arbetar med specialundervisning ute i sina klasser hela dagen, vilket i ett relationellt perspektiv får anses vara till fördel för eleverna. De ges här alltså större och bättre möjlighet att kunna fokusera på och hinna tillgodose alla elever, än vad de tidigare hann göra. Sundqvist (2014) och Friend et al. (2010) menar att det just är samarbetet mellan lärare och specialpedagog som är särskilt viktigt för att lyckas möta alla elever oberoende av stödbehov och att tvåläraresystemet är mer lyhört för och därför passar mångfalden av elever i klassrummet bättre. På Danas skola är det färre elever som är i behov av särskilt stöd sedan införandet, medan man på Billies skola upplever en tydlig nackdel med att den nya organisationen innebär att de inte längre har några anställda speciallärare. Tanken är att alla elever ska få sitt stöd tillgodosett inom sitt hemklassrum där hjälpen inte innebär ett negativt utpekande utan istället är inkluderande.

På Alex skola har de fortfarande anställda specialpedagoger och lyfter ofta deras yrkesroll både före men också på uppföljningsmöten efter införandet av sitt tvåläraresystem, medan man på Danas skola menar att lärarnas åsikt om specialpedagogiskt stöd är av största betydelse. Sundqvist och Lönnqvist (2016) diskuterar att samundervisning innebär att finska elever i behov av stöd får mindre uppmärksamhet och stöd från undervisande lärare samtidigt som hjälpen ges av speciallärare/specialpedagog i hemklassrummet och ur ett relationellt perspektiv får detta anses vara till nackdel för dessa elever. I litteraturen och forskningen (Friend et al., 2010; Satterlee Vizenor & Matuska, 2018; Sundqvist, 2014) blir det också tydligt att tvåläraresystem inom det amerikanska och finska skolsystemet består av just en klasslärare och en speciallärare/specialpedagog som samarbetar i klassrummet och delar på ansvaret om de gemensamma eleverna som ett sätt att öka inkluderingen.

Thoutenhoofd et al. (2020) lyfter också fram vikten av att stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolan som helhet och Elmbro (2020) visar på att även svenska speciallärare/specialpedagoger, likt hur tvåläraresystemet är organiserat internationellt sett, kan vara en del i ett lärarpar eller om det finns ekonomisk möjlighet, fortsätta det

övergripande arbetet med skolutveckling och specialpedagogiskt stödarbete. Pancsofars och Petroffs (2016) studie visar på ett tvåläraresystem där läraren ansvarar för undervisningen och specialläraren/specialpedagogen å sin sida ansvarar för att ge stöd åt enskilda elever, som att den enskilda undervisningen fortsätter men nu i hemklassrummet. Nilholm (2015) hävdar å sin sida att vid assisterad samundervisning med en lärare och en specialpedagog riskerar det just att bli speciallärare/specialpedagog som åläggs att fokusera på elever i behov av stöd, medan Sundqvist (a.a.) anser att det är just samarbetet mellan lärare och specialpedagog som är ytterst viktigt för att ges möjlighet att möta samtliga elever. Nackdelarna med att arbeta i ett tvåläraresystem är enligt våra respondenter få. Eli å sin sida poängterar dock nackdelen med att till exempel elevers dyslektiska svårighet lätt kan missas inom matematiken när lärarpar fördelar skolämnen sinsemellan.

Detta diskussionskapitel kan sammanfattas i följande punkter:

- Vinsterna med tvåläraresystemets arbetssätt är många och samarbetet inom lärarparet medför flera fördelar för både pedagog och elev.
- Det kollegiala lärandet fördjupas, skolutveckling är ständigt närvarande och bidrar till utveckling av bättre pedagoger.
- Bedömningar blir mer likvärdiga.
- Lärarpar hinner tillgodose och möta var och en av behoven inom klassen vilket stärker elevernas mående.
- Lärare känner mindre stress.
- Införandet av tvåläraresystem på bred front kan bidra till att läraryrket blir mer attraktivt och att fler väljer lärarutbildning.
- Studieron och studieresultaten förbättras.
- Elever känner sig tryggare och mindre stressade och lärmiljön upplevs som lugnare i tvåläraresystemets organisation.
- Elevers självförtroende och självkänsla stärks då det ständigt finns minst en ordinarie lärare till stöd och hjälp.
- Tvåläraresystem är en vinst för alla elever oberoende av stödbehov.
- Införandet av tvåläraresystem ses av våra respondenter som ett kostnadseffektivt alternativ för samhället i stort.

- Samverkan mellan lärare och specialpedagog ska till för att undanröja hinder i lärmiljön.
- Tvåläraresystem bidrar till att den specialpedagogiska kompetensen stärks då specialpedagogen ingår som del av lärarpar.
- Enskild undervisning bedrivs inom hemklassrummet.
- Elevers dyslektiska svårigheter inom matematiken kan dock lätt falla mellan stolarna när lärarparet fördelar skolämnen sinsemellan.

9 Framtida forskning

Forskningen kring tvåläraresystem är i sin linda, menar Tidström (2020). Alltså finns det många möjliga ingångar och områden som fortfarande är obeforskade. Detta understryker även Dana:

Tvålärareskap är en intressant fråga att fundera kring och speciellt med specialpedagogiska ögon känns det viktigt att forska vidare kring detta/./.

Ett sådant forskningsområde är just tvåläraresystemet sett ur elevers synvinkel med fokus på de som befinner sig inom autismspektrat eller i neuropsykiatrisk svårighet. Hittills har man fokuserat på vinsten av inkludering då alla elever befinner sig inom samma hemklassrum tillsammans med ett lärarpar. Intressant vore att se hur ett tvåläraresystem fungerar och möter alla hemmasittare som av olika anledningar inte klarar av undervisning i storklass. Det hade även varit intressant att höra skolpolitiker uttala sin synvinkel kring för- och nackdelar med tvåläraresystem för att möta alla elever, med eller utan behov av särskilt stöd, inom dagens skolvärld och om politiker anser att fler bör införa denna på många sätt gynnsamma organisation på sina skolor. Kan specialpedagogens roll som den beskrivs enligt Examensordningen (SFS 2017:1111) med målet att möta behoven hos alla elever uppfyllas när det alltid finns två lärare i klassen? Kan denna organisatoriska lösning innebära att speciallärare och specialpedagoger som enskilda professioner helt enkelt får en annan roll då det specialpedagogiska stödet löses inom den egna klassen? Det får framtiden utvisa.

10 Slutord

Om vi låter oss blicka ut i vår stora värld ser det ut som så att tvåläraresystem och samundervisning är vanligare förekommande inom skolor internationellt sett än i Sverige. Skolvärlden i bland annat Danmark, Finland och USA genomsyras sedan decennier tillbaka i sin helhet av detta arbetssätt, medan tvåläraresystemet bara funnits i Sverige sedan 2015. Vi har dock muntligen fått vetskap om att det under 1980-talet i enstaka fall har förekommit en liknande organisatorisk lösning även inom den svenska skolan, men tyvärr har vi inte lyckats hitta någon forskning eller litteratur som kan tydliggöra och sätta ljuset på hur det verkligen såg ut och hur vanligt förekommande det var.

Vi har genom studiens gång förstått att just tvåläraresystem är ett önskvärt forskningsområde som ligger rätt i tiden och är något som många är nyfikna på. Dessutom är det flera av våra respondenter som lyfter fram en önskan om att istället för att låta det stanna vid eventuella ekonomiska hinder borde fler forska på detta område så att fler kan förstå nyttan och vinsten för eleverna, lärarna, skolan och samhället som kommer ur införandet av ett tvåläraresystem i grundskoleverksamheten. Det specialpedagogiska verksamhetsområdet kan utifrån den ekologiska systemteorin och det relationella perspektivet fortsätta att utveckla tvåläraresystemet på fler skolor för att optimalt utveckla och organisera lärmiljöerna.

Vi avslutar med att lyfta fram vår studies slutsatser, vilka lyder:

- Ett tvåläraarsystem innebär ökad trygghet och studiero för alla elever.
- Tvåläraarskapet ger större möjlighet till flexibla undervisningsmodeller och en ökad inkludering då lärartätheten är större och eleverna lättare får sina behov tillgodosedda inom sitt hemklassrum.
- Samundervisning innebär ett fördjupat kollegialt lärande då lärarparet ständigt lär av och berikar varandra med ny kunskap.
- Specialpedagoger får ofta en annan och omvandlad roll i ett tvåläraarsystem då hen blir en del i ett lärarpar - så kallad “inkluderad specialpedagog”.

Referenser

Ahlberg, A. (2015). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik - att bygga broar*. Liber.

Aspelin, J. (Red.). (2013). *Relationell specialpedagogik : i teori och praktik*. Kristianstad University Press.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development : experiments by nature and design*. Harvard University Press.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.

Chitiyo, J. (2017). Challenges to the use of Co-teaching by Teachers. *International Journal of Whole Schooling*. 13(3), 55-66.

Elmbro, L. (2020). *Tvåläraresystem : och andra kända framgångsfaktorer som skapar mervärde*. Vulkan.

Friend, M., Cook, L., Hurley-Chamberlain, D. & Shamberger, C. (2010). Co-Teaching: An Illustration of the Complexity of Collaboration in Special Education. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 20(1), 9-27. <https://doi.org/10.1080/10474410903535380>

Gilbertsson, M. & Lind, M. (2021). *Tvålärareskap i praktiken*. Studentlitteratur.

Gustafson, K. & Hjärne, E. (2015). Friskolan som en frizon för elever i behov av särskilt stöd? Inkludering, olikhet och specialpedagogik för alla. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 20(3-4), 273-292.

Hedin, L. & Conderman, G. (2019). Pairing Teachers for Effective Co-Teaching Teams. *Kappa Delta Pi Record*, 55(4), 169-173. <https://doi.org/10.1080/00228958.2019.1659063>

Johnson, T.M. & King-Sears, M.E. (2020). Eliciting Students' Perspectives About Their Co-Teaching Experiences. *Intervention in School and Clinic*, 56(1), 51-55. <https://doi.org/10.1177/1053451220910732>

Keeley, R.G., Brown, M.R. & Knapp, D. (2017). Evaluation of the Student Experience in the Co-taught Classroom. *International Journal of Special Education*, 32(3), 520-537.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

Mulholland, M. & O'Connor, U. (2016). Collaborative classroom practice for inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 20(10), 1070-1083. <https://doi-org.ezproxy.hkr.se/10.1080/13603116.2016.1145266>

Murawski, W.W. & Lochner W.W. (2011). Observing Co-Teaching: What to Ask For, Look For, and Listen For. *Intervention in School and Clinic*, 46(3), 174-183. <https://doi.org/10.1177/1053451210378165>

Nilholm, C. (2015). Inkludering - vad kan man lära sig av forskningen?. *Forskning i korthet*, 1-36.

Nilholm, C. (2016). *Teori i examensarbetet: en vägledning för lärarstudenter*. Studentlitteratur.

Pancsofar, N. & Petroff, J.G. (2016). Teachers' experiences with co-teaching as a model for inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, 20(10), 1043-1053. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1145264>

Persson, B. & Andréasson, I. (2003). *Are EAPs waste of paper? An investigation of the use of Educational Activity Plans in Swedish schools*. European Conference on Educational Research, University of Hamburg, 17-20.

Persson, B. (2019). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Liber.

Pratt, S.M., Imbody, S.M., Wolf, L.D. & Patterson, A.L. (2017). Co-planning in Co-teaching: A Practical Solution. *Intervention in School and Clinic*, 52(4), 243-249. <http://dx.doi.org/10.1177/1053451216659474>

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans : kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Studentlitteratur.

Rosenqvist, J. (2013). *Relationell dynamik, ett försök till analys av skola i förändring*. I Aspelin, J. (red.) *Relationell specialpedagogik: i teori och praktik*. Kristianstad University Press.

Rytivaara, A., Pulkkinen, J. & Palmu, I. (2021). Learning about students in co-teaching teams. *International Journal of Inclusive Education*.
<https://doi.org/10.1080/13603116.2021.1878299>

Satterlee Vizenor, A. & Matuska, J. (2018). Actualizing characteristics of successful schools for young adolescents through co-teaching, *Middle School Journal*, 49(3), 17-25. <https://doi.org/10.1080/00940771.2018.1439666>

SFS 2010:800. *Skollag*. Utbildningsdepartementet.

SFS 2017:1111. *Examensordning för specialpedagogexamen*. Utbildningsdepartementet.

Shamberger, C., Williamson-Henriques, K., Moffett, N. & Brownlee-Williams, Y. (2014). Special Educators Speak Out on Co-Teaching Knowledge and Skills. *Journal of Research Initiatives*, 1(2), 1-10.

Sirkko, R., Takala, M. & Wickman, K. (2018). Co-Teaching in Northern Rural Finnish Schools. *Education in the North*, 25(1-2), 217-237. <http://dx.doi.org/10.26203/hxx9-kr24>

Skolverket. (2015). *Specialpedagogik för lärande*. Skolverket.

Skolverket. (2018a). *Kollegialt lärande - individutveckling eller skolutveckling*. Skolverket.

Skolverket. (2018b). *Läraryrsörjning*. Skolverket.

Skolverket. (2018c). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket.

Sundqvist, C. (2014). *Den samarbetande läraren - lärarhandledning och samundervisning i skolan*. Studentlitteratur.

Sundqvist, C. & Lönnqvist, E. (2016). Samundervisning som inkluderande arbetssätt i skolan : Fördelar och nackdelar för elever. *Nordic Studies in Education*, 36(1), 38-56. <http://dx.doi.org/10.18261/issn.1891-5949-2016-01-04>

Svenska Uneskorådet. (2006). *Salamanca deklARATIONEN och Salamanca +10*. Svenska Uneskorådets skriftserie. Svenska Uneskorådet.

Thoutenhoofd, E.D., Söderlund, G., Westman Andersson, G., Berhanu, G. & Gerrbo, I. (2020). Utvärdering av kompetensutvecklingsinsatsen Specialpedagogik för lärande (SFL). *RIPS: Rapporter från Institutionen för pedagogik och specialpedagogik*, 20, 1-126.

Tidström, A. (2020). *Tvåläraryrket – Lokalproducerat och hållbart*. Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2021). *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan*. Regeringskansliet.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1, Missivbrev och samtyckesblankett

2021-02-16

Missivbrev

Vi heter Anna-Karin Davidsson och Mette Fischer och är två sistaårsstudenter på specialpedagogprogrammet på HKR - Högskolan Kristianstad och förväntas ta examen i juni 2021. Just nu författar vi vårt självständiga examensarbete i vilket vi valt att genomföra kvalitativa intervjuer som en del av empirin. Problemområdet för och syftet med vårt examensarbete är att undersöka: *Tvålärareskapets för- och nackdelar för elever i behov av särskilt stöd - ur rektorers och specialpedagogers perspektiv.*

Anledningen till att just du tillfrågas att vara en av intervjupersonerna i vår undersökning är att din skola arbetar enligt tvåläraresystemet och att du därför tros ha god erfarenhet av tvålärareskap. Därför hoppas vi att du vill/kan hjälpa oss att få svar på de frågeställningar vi har för att belysa syftet med vårt examensarbete.

Intervjuerna kommer att äga rum via något digitalt media och kommer att spelas, med din tillåtelse, in och förväntas ta ca 30-45 minuter i anspråk. Därefter transkriberas av oss valda delar ur intervjun.

Att delta i intervjun är helt frivilligt. Du kan när som helst be att få avstå eller avbryta intervjun utan närmare förklaring och utan några negativa konsekvenser. Du kan också när som helst under intervjuns gång avstå från att svara på frågor. Din integritet i studien skyddas genom att dina svar behandlas så att obehöriga inte kan ta del av dem. Informationen du lämnar avidentifieras innan den publiceras i examensarbetet. I rapporten kommer heller inte skolans namn att redovisas. Materialet från intervjuerna kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när studien är examinerad och godkänd. Det är också bara handledare, examinator och vi studenter (Anna-Karin och Mette) som kommer att ha tillgång till vårt insamlade material. För ytterligare information: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Har du några frågor är du välkommen att kontakta någon av oss.

Med vänliga hälsningar

Anna-Karin Davidsson

anna-karin.davidsson [redacted]@ [redacted].se

[redacted]

Mette Fischer

[redacted]_mette_ [redacted].fischer [redacted]@ [redacted].se

[redacted]

Ansvarig handledare: Lisbeth Ohlsson, lisbeth.ohlsson@ [redacted].se

Kontaktuppgifter Högskolan i Kristianstad:

www.hkr.se

044-2503000

Samtyckesblankett

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att delta i studien:

Ja

Nej

Ort:..... Datum:.....

Namn:

Namnförtydligande

Bilaga 2, Intervjuguide

- På din skola, genomsyras verksamheten och skoldagen i sin helhet av tvålärareskap?
 - **Följdfråga:** Om inte, är det i enskilda klasser arbetssättet används? Varför?
 - **Följdfråga:** Om inte, är det inom särskilda ämnesområden det används? Varför?
- Hur paras lärarparen ihop?
- Inom er kommun, vilka skolor har anammat tvålärareskapet i sin vardag? F-9, F-3, F-6, 4-6, 4-9, 7-9?
- Vilka synbara positiva effekter ser du sedan ni införde tvålärareskap på din skola?
- Vilka synbart negativa effekter ser du sedan ni införde samundervisning på din skola?
- Vilka positiva effekter ger tvålärareskapet eleverna ur en specialpedagogisk synvinkel?
 - **Följdfråga:** Vilka negativa effekter ger tvålärareskapet eleverna ur en specialpedagogisk synvinkel?
- Hur synliggörs elevers röst i utvärdering av tvålärareskapets effekter?
- Vilka hinder finns för att tvålärareskapet ska genomsyra svenska skolsystemet som stort?
- Om ni anser tvålärareskapet är ekonomiskt gynnsamt snarare är dyrt, hur lyder ert framgångskoncept?
- Hur arbetar specialpedagogerna på din skola?
- Hur kan man rättfärdiga (försvara) tvålärareskap i ett samhällsklimat där det finns för få utbildade lärare?
- Är det någonting mer som du vill tillägga?

Övrigt: Be om kvalitetsrapport från deras skola + samtycke.